

Tendensen in de belastingstelsels van de EU

B. Eugène
P. Bisciari
M. Nautet
P. Stinglhamber
L. Van Meensel

Inleiding

Het is een feit dat tal van Europese landen, en in het bijzonder België, de inkomens uit arbeid van oudsher zwaar belasten. In die wetenschap wordt er door internationale economische instellingen op gewezen dat dit hoge belastingpeil het arbeidsaanbod kan verstoren; ze dringen er dan ook op aan de fiscale druk op de factor arbeid deels naar andere inkomstenbronnen te verschuiven.

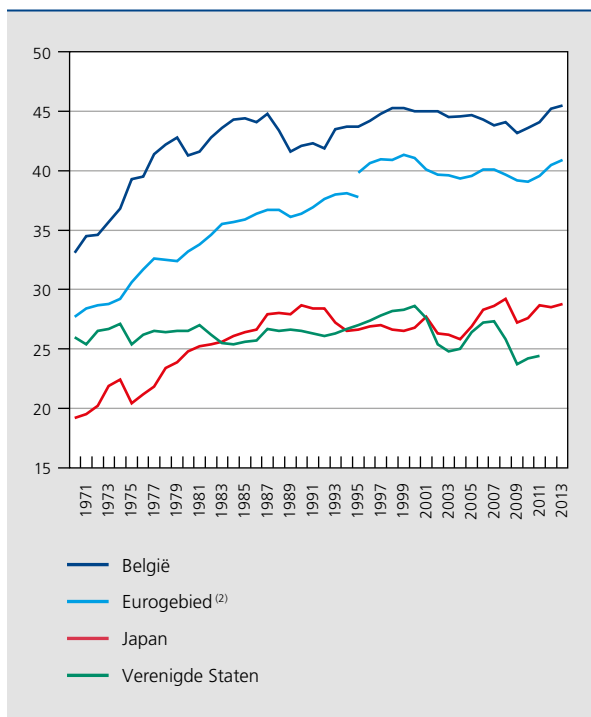
In de huidige context ligt de klemtoon niet meer zozeer op een verandering in de wijze van belastingheffing, dan wel op de zoektocht naar potentiële nieuwe inkomsten. De nood aan een ingrijpende begrotingsconsolidatie is immers zogoed als algemeen. Dit vereist voornamelijk een vermindering van de overheidsuitgaven; gelet op de omvang van deze consolidatie, moeten echter ook nieuwe middelen worden gezocht. Deze laatste zouden best zo weinig mogelijk nieuwe verstoringen teweegbrengen en op termijn, wanneer de fiscale druk enigszins zal kunnen worden verlicht, in de plaats komen van een belasting die méér verstoringen veroorzaakt.

De fiscaliteit evolueert overigens constant. Het komt er dus op aan de grote tendensen te analyseren die zich sedert het begin van de eeuw in de EU en vooral in het eurogebied hebben afgetekend. Deze analyse is onder meer bedoeld om België's positie ten opzichte van de overige landen na te gaan, zowel wat de ontwikkelingen tijdens de afgelopen jaren betreft als inzake het

huidige peil van de belastingdruk. Deze doorlichting kan van nut zijn tegen de achtergrond van toekomstige hervormingen van de fiscaliteit die door de EC en de Ecofin-Raad worden dan aanbevolen en waar België zich lijkt bij aan te sluiten. In het licht van de Europese integratie is het tevens interessant om te onderzoeken of de lidstaten hun fiscaal stelsel en belastingpeil op elkaar trachten af te stemmen, dan wel of ze de fiscale concurrentie vrij spel laten.

Dit artikel begint met een overzicht, over een lange periode, van de totale fiscale en parafiscale druk in het eurogebied, maar ook in de Verenigde Staten en Japan. Vervolgens wordt de analyse toegespitst op de periode vanaf 2000 en op de landen van het eurogebied, plus Denemarken, Zweden en het Verenigd Koninkrijk. Het verloop en de huidige situatie van de belangrijkste fiscale en parafiscale ontvangsten – eenvoudigheidshalve zal de term “fiscaal” in de rest van dit artikel ook de parafiscaliteit omvatten – worden systematisch onder de loep genomen. De belastingen op arbeid, die gemiddeld beschouwd meer dan de helft van de totale fiscale druk uitmaken, komen als eerste aan de beurt. In de twee volgende paragrafen worden de belasting op consumptie alsook de milieuheffingen toegelicht. En tot slot volgt een summier voorstelling van de belasting op kapitaal in haar totaliteit, waarna specifiek wordt ingegaan op de vennootschapsbelasting en op enkele aan de gang zijnde ontwikkelingen in het vlak van de belasting van roerende inkomsten en vermogenstransacties.

GRAFIEK 1 TOTALE FISCALE EN PARAFISCALE ONTVANGSTEN⁽¹⁾
(in % bbp)

Bronnen: EC, OESO (tot 1980 voor Japan en 1994 voor het eurogebied).
(1) Exclusief de toegerekende sociale bijdragen.
(2) Niet-gewogen gemiddelde voor de periode 1970-1994, eigen berekeningen.

1. Totale fiscale ontvangsten

Sedert 1970 evolueert de totale fiscale druk in wat achteraf het eurogebied is geworden en in Japan vrij gelijklopend. Zo is het totale peil van de fiscale ontvangsten, uitgedrukt in procenten bbp, tot het einde van de jaren tachtig sterk gestegen in Japan en tot medio jaren negentig in Europa. Daarna bleef de fiscale druk in het eurogebied al met al stabiel. In Japan lijkt de lichte daling aan het begin van de jaren negentig slechts van tijdelijke aard te zijn geweest, aangezien er een stijging van vergelijkbare omvang op volgde die aan het begin van de jaren 2000 inzette. In de Verenigde Staten waren de veranderingen tijdens deze periode duidelijk minder ingrijpend, zodat het huidige peil van de totale fiscale ontvangsten in de buurt ligt van, maar lager uitkomt dan dat van de jaren zeventig.

Qua niveau is de totale fiscale druk sedert 1970 in Europa steeds hoger geweest dan in de Verenigde Staten en Japan. Het aan het begin van de periode vrij geringe verschil tussen Europa en de Verenigde Staten is evenwel vergroot en in Japan weegt de fiscale druk op dit ogenblik zwaarder dan in de Verenigde Staten. In Japan ligt hij

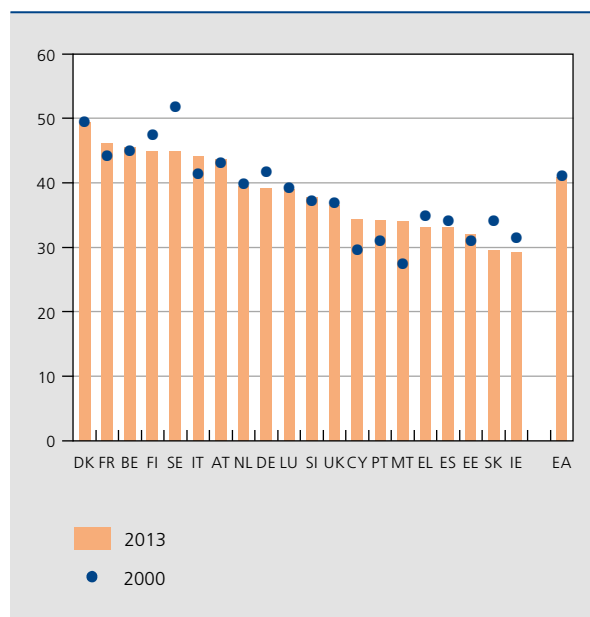
momenteel, net als aan het begin van de periode, ongeveer 30 % lager dan in Europa. In de Verenigde Staten ligt de fiscale druk bijna 40 % lager dan in Europa.

In vergelijking met deze grote economische regio's is de fiscale druk in België steeds bijzonder zwaar geweest. Het verschil ten opzichte van het eurogebied als geheel belooft in 2013 4,6 procentpunt bbp.

Binnen het eurogebied zijn de totale fiscale heffingen, uitgedrukt in procenten bbp, tussen 2000 en 2013 nagenoeg onveranderd gebleven. Deze schijnbare stabiliteit verhult evenwel uiteenlopende ontwikkelingen in de verschillende landen.

Bij de landen die de fiscale druk hebben verlaagd, valt Zweden op door de omvang van de verlaging; Zweden is niet langer Europees koploper inzake belastingdruk. Hoewel Finland zijn belastingen minder sterk heeft teruggedrongen, staat dit land, anders dan in 2000, niet langer meer derde op de ranglijst. Aan de andere kant van het spectrum is de fiscale druk de laagste van het eurogebied geworden in landen die de belastingen eveneens sterk hebben verlaagd, namelijk Ierland en Slowakije. In Spanje en Griekenland heeft de aan de gang zijnde begrotingsconsolidatie de afgelopen jaren aanleiding gegeven tot een nieuwe stijging van

GRAFIEK 2 FISCALE EN PARAFISCALE ONTVANGSTEN IN EUROPA⁽¹⁾
(in % bbp)

Bron: EC.
(1) Exclusief de toegerekende sociale bijdragen.

de fiscale druk, die de tot 2009 opgetekende daling gedeeltelijk heeft tenietgedaan.

In andere landen, daarentegen, is de fiscaliteit tijdens de afgelopen dertien jaar verzaamd. Bij de landen met een reeds hoge belastingdruk in 2000 betreft het voornamelijk Frankrijk en Italië. Een verzwaring van de fiscaliteit werd ook opgetekend in landen waar de belastingdruk minder zwaar blijft dan gemiddeld beschouwd in het eurogebied, bijvoorbeeld Malta, Cyprus of Portugal.

Het totale belastingpeil van België, op dit ogenblik derde op de ranglijst, bevindt zich opnieuw in de buurt van dat van 2000, net zoals het geval is in, bijvoorbeeld, Oostenrijk of Nederland. Deze stabiliteit verhuult echter een neerwaartse fase tot aan het begin van de financiële en economische crisis, gevolgd door een stijging als gevolg van de begrotingsconsolidatie.

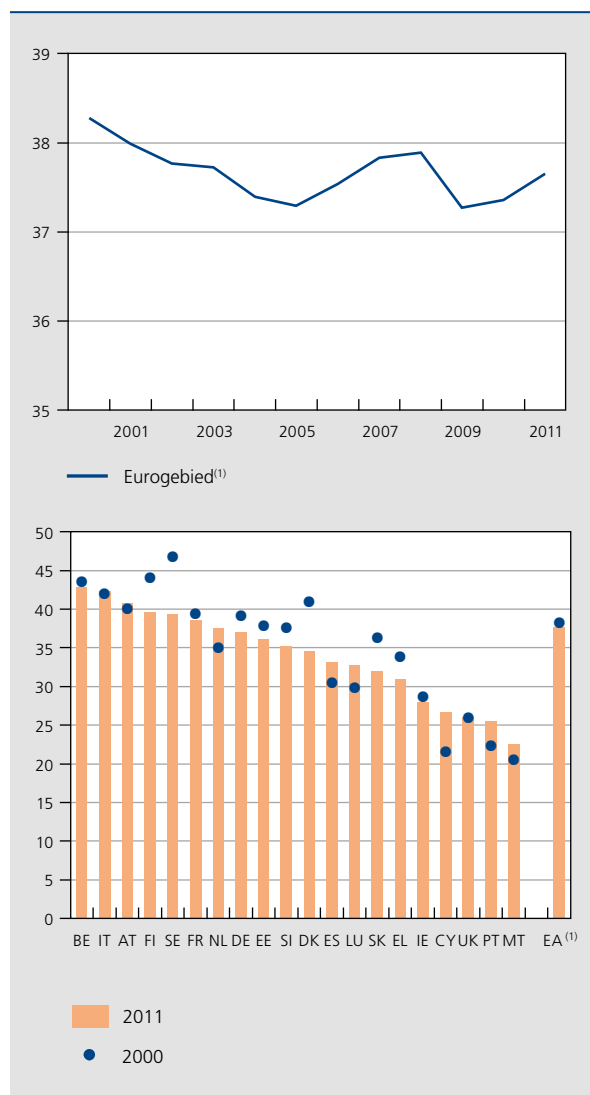
In de hieronder volgende opsplitsing van de fiscaliteit naar soort van belasting, stoppen de meest recente statistische gegevens vaak in 2011. Af en toe heeft de financiële en economische crisis evenwel aanleiding gegeven tot trendmatige veranderingen die pas achteraf zichtbaar werden. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de aanzienlijke consolidatie in een aantal lidstaten van het eurogebied, die tot dan toe hun fiscaliteit aan het terugdringen waren. Voor zover mogelijk zullen de vaststellingen voor de periode 2000-2011 worden aangevuld met een – soms uitsluitend kwalitatieve – toelichting bij de meest recente jaren.

2. Belasting op arbeid

De impliciete tarieven van de belasting op arbeid of op andere belastinggrondslagen worden berekend op basis van macro-economische gegevens; daarbij worden de werkelijk geïnde ontvangsten in verhouding geplaatst tot de theoretische belastinggrondslag zoals die blijkt uit de nationale rekeningen. Op die manier kan de reële fiscale druk worden voorgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met onder meer de eventuele toegekende verminderingen, ook fiscale uitgaven genaamd.

In het eurogebied als geheel lag het impliciete belastingtarief op arbeid in 2011 ietwat lager dan in 2000, maar het ging daarbij niet om een continue daling. Tot in 2005 verliep de neergang vrij lineair. Toen gingen, onder invloed van de fiscale maatregelen in enkele landen zoals Italië, Nederland en Slowakije, de impliciete belastingtarieven op arbeid enigszins naar omhoog tot in 2008, zonder evenwel opnieuw het peil te bereiken van het begin van de eeuw. In 2009 liep dit belastingtarief zeer sterk terug als gevolg van, enerzijds, de crisis en het procyclische karakter

GRAFIEK 3 IMPLICIETE BELASTING OP ARBEID
(in %)

Bron: EC.
(1) Gewogen gemiddelde.

van de belastingen op arbeid, aangezien de progressiviteit van de personenbelasting impliceerde dat de belastingen sterker terugliepen dan de belastinggrondslag. Anderzijds had een groep landen op dat ogenblik maatregelen genomen om de fiscale druk te verminderen in het kader van hun herstelplannen. De daaropvolgende stijging, vanaf 2010, was in de eerste plaats toe te schrijven aan het tijdelijke conjunctuurherstel, en vervolgens aan de noodzakelijke begrotingsconsolidatie in tal van economieën. In 2011 en 2012 verhoogden verscheidene landen immers de aanslagtarieven voor de personenbelasting – soms voor een beperkte periode –, terwijl ze erop toezagen bepaalde doelgroepen meer werkgelegenheidsstimuli te geven. Dit kwam tot uiting in, onder meer, extra belastingen op hoge inkomens.

Over de hele beschouwde periode hebben de impliciete belastingtarieven op arbeid in Europa enigszins geconvergeerd. Dit kwam doordat, enerzijds, de belastingen op arbeid in de landen met een relatief geringe fiscale druk op arbeid – zoals Malta, Portugal en Cyprus – forser werden verhoogd en, anderzijds, deze belastingen werden verlaagd in sommige landen waar ze zeer hoog waren, bijvoorbeeld Zweden en Finland. Grote uitzonderingen op deze relatieve convergentie zijn Griekenland en Slowakije, die hun impliciete belasting op arbeid hebben vermindert, terwijl ze in 2000 vrij dicht in de buurt van, maar onder het gemiddelde van het eurogebied lagen. Ook België heeft deze belasting verlaagd, zij het dermate weinig dat het impliciete belastingtarief op arbeid het hoogste van het eurogebied is geworden, namelijk 42,8% in 2011. Het impliciete belastingtarief op arbeid is daarentegen het laagst in Malta, te weten 22,7%, wat nauwelijks hoger is dan de helft van het Belgische niveau.

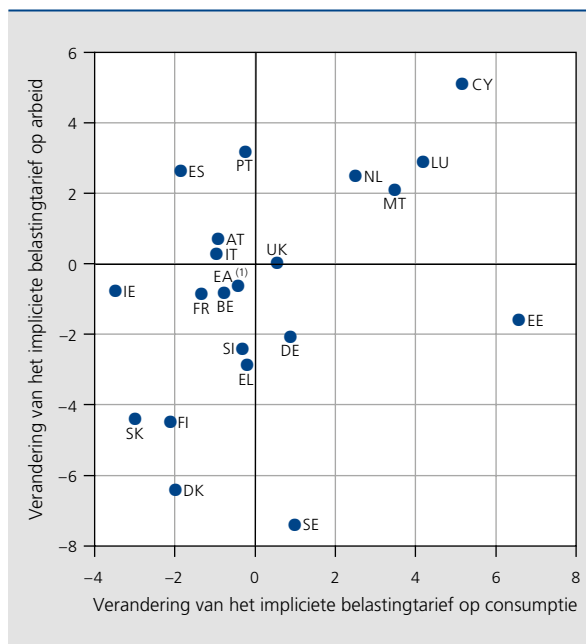
Zoals in de inleiding vermeld, bevelen de internationale economische instellingen geregeld aan, meer bepaald in het geval van de landen van het eurogebied, de belastingen op arbeid terug te schroeven ten voordele van andere vormen van fiscaliteit. Daar zijn immers tal van economische argumenten voor.

Het belangrijkste argument heeft betrekking op het effect dat de verschillende fiscale instrumenten kunnen hebben op de economische groei. In een publicatie van de OESO, gebaseerd op een empirische analyse van 21 landen, wordt aldus gesteld dat 'de belastingen op inkomen doorgaans samengaan met een lagere groei dan de groei die gepaard gaat met de belastingen op consumptie en vermogen' (Arnold, 2008). In deze publicatie worden de belastingen zelfs gerangschikt volgens hun impact op de groei. Het meest nefast in dit opzicht zouden achtereenvolgens zijn: de belastingen op de inkomsten van vennootschappen, op de inkomens van particulieren, op de consumptie en, tot slot, op het vermogen, in het bijzonder op het onroerend vermogen. Recenter onderzoek (Arnold et al., 2011) toont voorts aan dat, in de huidige omstandigheden, de best mogelijke belastinghervorming met het oog op economisch herstel zou bestaan in een vermindering van de belastingen op de laagste inkomens. Dit zou de vraag stimuleren, het arbeidsaanbod vergroten en de inkomensongelijkheid verkleinen.

Een van de andere argumenten die pleiten voor een verlaging van de belasting op de factor arbeid is dat zodoende enkel de binnenlandse productie wordt belast, terwijl een taks op de consumptie alle goederen op dezelfde manier treft, ongeacht waar ze geproduceerd zijn. Volgens een soortgelijke redenering treffen de indirecte belastingen alle productiefactoren op dezelfde

GRAFIEK 4 IMPLICIETE BELASTING OP ARBEID EN OP CONSUMPTIE

(tariefwijziging tussen 2000 en 2011)

Bron: EC.

(1) Gewogen gemiddelde.

wijze, terwijl de belastingen op arbeid (of kapitaal) slechts één specifieke factor beïnvloeden. Vanuit het oogpunt van de billijkheid, tot slot, treft de belasting op arbeid alleen de werkenden, terwijl de belastingen op consumptie de volledige bevolking treffen.

Het is dus interessant na te gaan of de Europese landen deze aanbevelingen, die niet enkel werden gedaan door de OESO, maar eveneens door het IMF en de EC⁽¹⁾, hebben nageleefd. Daartoe worden het verloop van de impliciete belastingen op arbeid vergeleken met dat van de impliciete belastingen op consumptie.

Een eerste duidelijke vaststelling is het ontbreken van een gecoördineerde of analoge beweging in de lidstaten van het eurogebied wat de verschuiving van de ene belastinggrondslag naar de andere betreft. Vergelijkt men de wijzigingen in de impliciete belastingtarieven op arbeid en op consumptie tussen 2000 en 2011, dan blijkt immers dat deze tarieven nu eens stijgen en dan weer dalen, naargelang van het land. In het eurogebied zijn de beide impliciete belastingtarieven, gemiddeld beschouwd, licht gedaald, waardoor de onderlinge verhoudingen al met al ongewijzigd zijn gebleven. Elf landen hebben de impliciete belasting op arbeid verlaagd, terwijl acht landen

(1) Zie onder meer IMF (2012) en EC (2013g).

ze hebben verhoogd. Voor de belasting op consumptie is de verhouding dezelfde, zonder dat het evenwel steeds dezelfde landen betreft.

Drie landen hebben kennelijk gevolg gegeven aan de aanbevelingen inzake een vermindering van de lasten op arbeid en een compensatie via een verhoging van de belastingen op consumptie: Duitsland, Zweden en Estland. Aan deze groep mogen evenwel de landen worden toegevoegd die de druk op deze beide belastinggrondslagen hebben verminderd, waarbij de lasten op arbeid sterker werden verlaagd dan die op consumptie. Tussen 2000 en 2011 ging het in hoofdzaak om Denemarken, Griekenland, Finland, Slovenië en Slowakije. Alle noordse landen lijken deze aanbevelingen dus te hebben gevolgd. Malta, ten slotte, dat de totale fiscale druk opvoerde, alsook Luxemburg, dat de druk op het geheel van deze beide belastinggrondslagen verzwaarde, gaven in zekere zin gevolg aan de aanbevelingen aangezien ze de ontvangsten uit consumptie sterker vermeerderden dan die uit arbeid wat, gelet op de omstandigheden, eveneens overeenstemde met het aanbevolen verloop.

Sommige landen – Spanje, Portugal, Oostenrijk en Italië – gingen evenwel tegen de aanbevolen verschuiving in door de druk op arbeid te verhogen en deze op consumptie te verminderen. Ierland schroefde de belastingen op consumptie dan weer sterker terug dan die op arbeid, net als Frankrijk. In België, het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Cyprus, ten slotte, bleven de veranderingen beperkt of waren ze voor beide types van belasting vergelijkbaar.

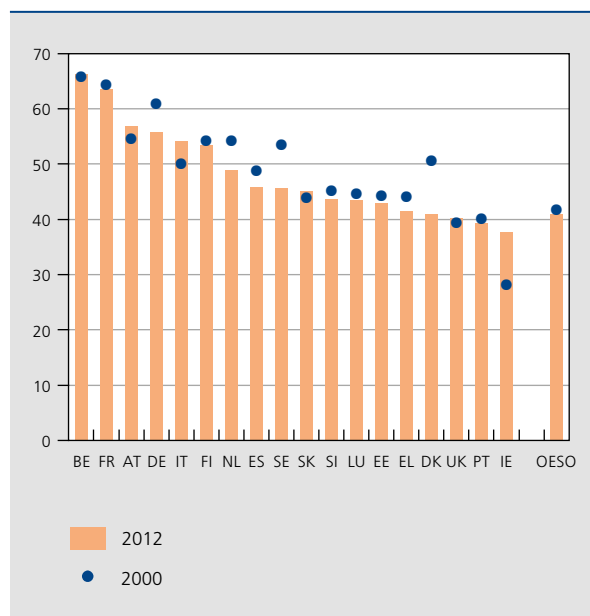
Wat de gedeeltelijke verschuiving van de fiscale druk van arbeid naar kapitaal betreft, is er evenmin sprake van een vergelijkbare ontwikkeling in de lidstaten. Voor het eurogebied is de impliciete belasting op kapitaal, gemiddeld beschouwd, sterker gedaald dan die op de andere belastinggrondslagen, wat kennelijk indruist tegen de aanbevelingen.

De tweede aanbeveling die vaak terugkeert wat de fiscaliteit op arbeid betreft, is het minder sterk afkomen van de laagste inkomens ter bevordering van, onder meer, het economisch herstel via een verruiming van het arbeidsaanbod.

Op basis van de micro-economische gegevens van de OESO kan het verloop van de marginale belastingtarieven worden nagegaan voor acht typegevallen van werknemers, die zich van elkaar onderscheiden door hun inkomensniveau, hun burgerlijke staat en hun aantal kinderen. De marginale aanslagvoet omvat de door deze werknemers en hun werkgevers betaalde belastingen en socialezekerheidsbijdragen, alsook de eventuele gezinsbijslagen die ze ontvangen. Om het verloop van de belasting op de laagste inkomens

GRAFIEK 5 FISCALE EN PARAFISCALE HEFFINGEN OP DE LAGE LONEN

(marginale aanslagvoeten voor een alleenstaande loontrekkende van wie het inkomen gelijk is aan 67% van het gemiddelde loon, in % van de loonkosten)

Bron: OESO.

te volgen, zonder rekening te houden met de verschillende voordelen afhankelijk van de gezinssituatie, is het beste typegeval dat van een alleenstaande zonder kinderen van wie de bezoldiging twee derde van het gemiddelde loon bedraagt.

Uit deze casestudie blijkt dat de ontwikkelingen sedert het begin van de eeuw sterk uiteenlopen. Zo hebben enkele landen de marginale druk op deze werkenden fors verminderd. Denemarken en Zweden hebben deze belasting verlaagd met respectievelijk bijna 10 en 8 procentpunt; Duitsland en Nederland met meer dan 5 procentpunt. Ierland, daarentegen, heeft dit tarief met nagenoeg 10 procentpunt opgetrokken, en Italië met bijna 4 procentpunt. Hierdoor zijn de verschillen voor de laagste inkomens verkleind, maar de gemiddelde daling op OESO-niveau is beperkt gebleven tot minder dan 1 procentpunt. Het huidige niveau van de marginale aanslagvoet op de lage lonen varieert toch nog van bijna 66% van de loonkosten voor de werkgever in België⁽¹⁾ tot minder dan 38% in Ierland. Het is relatief hoog in de stichtende lidstaten van de EU.

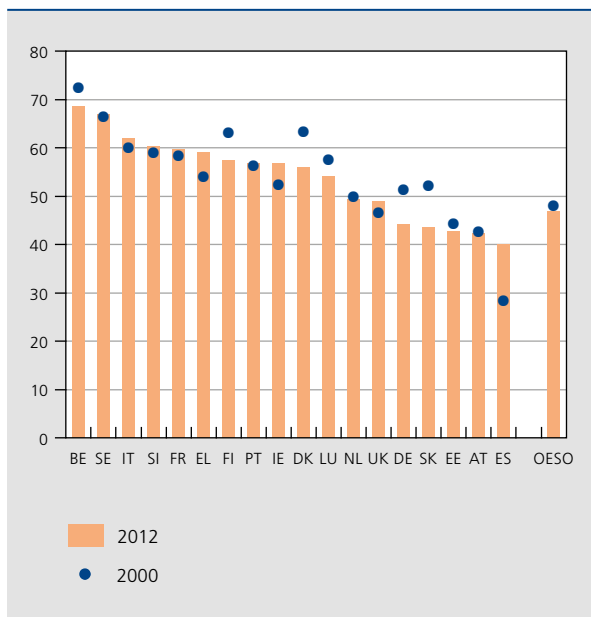
Om uit te maken of deze lastenverlaging op arbeid gericht was op de laagste inkomens in de landen waar

(1) In alle typegevallen zijn de marginale tarieven in België veel hoger dan het gemiddelde van de OESO. Ze zijn zelfs de hoogste, met uitzondering van de tarieven voor huishoudens met kinderen die beschikken over één inkomen.

GRAFIEK 6

FISCALE EN PARAFISCALE HEFFINGEN OP DE HOGE LONEN

(marginale aanslagvoeten voor een alleenstaande loontrekkende van wie het inkomen gelijk is aan 167 % van het gemiddelde loon, in % van de loonkosten)

Bron: OESO.

de belastingen voor deze groep daalden, dan wel of het eerder een algemene vermindering van de fiscaliteit op arbeid betrof, worden deze ontwikkelingen het best vergeleken met het verloop dat voor de hogere inkomens werd opgetekend. Dit gebeurt op basis van de simulaties van de OESO met betrekking tot de inkomens die overeenstemmen met 167 % van het gemiddelde inkomen, eveneens voor een alleenstaande zonder kinderen. Deze vergelijking toont aan dat de gematigde daling van de marginale druk op arbeid, gemiddeld beschouwd in de OESO, voor de hoge inkomens ietwat omvangrijker was dan voor de lagere inkomens, wat in strijd is met de aanbevelingen.

In sommige landen is de relatieve situatie van de lage inkomens inzake marginale belasting evenwel verbeterd ten opzichte van die van de hoge inkomens. Zweden, Spanje, Griekenland en, in mindere mate, Slovenië, Frankrijk en Portugal hebben de druk op de lage inkomens verlaagd en tegelijkertijd de belastingen op de hoge arbeidsinkomens verhoogd. In Denemarken en Nederland viel de verlaging voor de hoge lonen geringer uit dan die voor de laagste inkomens.

In strijd met de aanbevelingen voor de lage lonen, evolueerden de marginale aanslagvoeten gunstig voor de

hoge en ongunstig voor de lage inkomens in Oostenrijk, Slowakije en België. In Duitsland, Luxemburg en Finland daalde het marginale tarief minder sterk voor de lage dan voor de hoge lonen. In Ierland en in Italië, ten slotte, werden de lage lonen erger dan de hoge inkomens getroffen door de verzwaring van de marginale druk tussen 2000 en 2012.

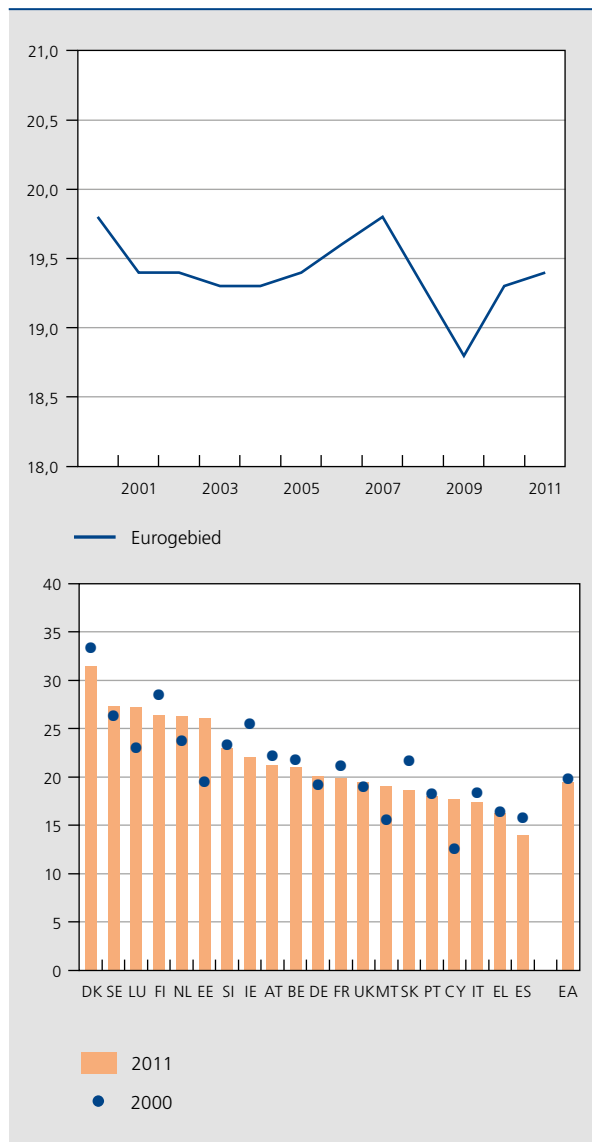
3. Belasting op consumptie

De belastingen op consumptie bestaan voornamelijk uit btw – goed voor meer dan de helft van de indirecte belastingen –, accijnzen, douanerechten, bepaalde heffingen op auto's en milieuheffingen⁽¹⁾. Voor zover deze belastingen worden geheven via een betaling van de consument aan de leverancier en niet rechtstreeks aan de Staat, wordt ook gesproken van indirecte belastingen.

Zoals reeds vermeld bevelen internationale economische instellingen regelmatig aan de belastingen op consumptie te verhogen teneinde deze op arbeid te kunnen verlagen, waardoor het ontwrichtend effect van de belastingen op de productiefactoren zou worden afgezwakt. Het verhogen van de indirecte fiscaliteit is evenwel geen wondermiddel mede door het creëren van meer ongelijkheid. Indirecte belastingen zijn immers niet progressief, aangezien ze alle consumenten op dezelfde wijze raken. Ze zijn zelfs regressief voor zover huishoudens met beperkte middelen een groter gedeelte van hun inkomen consumeren. Zo zouden, door een verschuiving van de fiscale lasten van arbeid naar consumptie, ondernemingen en werknemers worden bevoordeeld ten koste van de uitkeringstrekken. Teneinde dit nadeel te verhelpen hebben tal van landen een stelsel van verlaagde tarieven ingevoerd voor levensnoodzakelijke producten, dit teneinde in de belastingen een zekere mate van progressiviteit te introduceren. Hierdoor worden evenwel nieuwe en evenmin wenselijke ontwrichtingen veroorzaakt. Om dit soort van negatief effect te vermijden, zou het veel eerder aanbeveling verdienen de extra inkomsten uit hogere belastingen op consumptie deels aan te wenden om supplementaire middelen over te dragen aan huishoudens met een bescheiden inkomen. Verderop in deze paragraaf wordt nagegaan hoe deze verschillende argumenten en aanbevelingen in de onderzochte landen ten uitvoer zijn gelegd, dit ten eerste in het algemeen en vervolgens meer specifiek voor de btw en de accijnzen.

(1) Milieuheffingen zijn overwegend belastingen op consumptie. Ze zijn evenwel dermate specifiek dat ze in de volgende paragraaf nader worden toegelicht.

GRAFIEK 7 IMPLICIETE BELASTING OP CONSUMPTIE
(in %)

Bron: EC.

3.1 Algemene ontwikkeling

Tussen 2000 en 2011 liep de impliciete belasting op consumptie in het eurogebied met in totaal 0,4 procentpunt terug. De relatieve stabiliteit aan het begin van deze periode werd verstoord door het uitbreken van de financiële en economische crisis en de gevolgen ervan. In 2008 en 2009 werd de verlaging immers door een aantal redenen in de hand gewerkt. Om te beginnen, was ze het gevolg van herstelmaatregelen die werden genomen ter ondersteuning van de finale vraag. Deze maatregelen bestonden voornamelijk uit hetzij een verlaging van de vaste btw-tarieven (Portugal, Verenigd Koninkrijk) of van

de verminderde btw-tarieven (Finland), hetzij een uitbreiding van de producten waarop verminderde tarieven van toepassing waren (Finland, Oostenrijk, België en Cyprus). Voorts kon ze het gevolg zijn van een tijdsverschil tussen de door de ondernemingen gestorte btw, die onmiddellijk de weerslag van de conjunctuurvertraging ondervindt, en de aan de ondernemingen – meer bepaald exportbedrijven – terugbetaalde btw, die het economisch tempo met enige vertraging volgt. Bovendien voerden sommige landen in het kader van hun herstelbeleid de terugbetalingen versneld uit, wat bijdroeg tot een inkrimping van de netto btw-ontvangsten. En ten slotte, zoals blijkt uit een analyse van het INSEE (Faure et al., 2012), richt de consumptie zich in een periode van dalende koopkracht naar levensnoodzakelijke – minder zwaar belaste – goederen.

Sedert 2010 heeft daarentegen meer dan de helft van de lidstaten van het eurogebied de vaste en/of verminderde btw-tarieven opgetrokken. Daarenboven hebben verschillende van deze landen het aantal producten en diensten verkleind dat vrijgesteld was van btw of waarvoor een verminderd btw-tarief gold. Ook de meeste accijnzen werden tussen 2011 en 2013 in de meeste lidstaten opwaarts herzien. Tot slot verwacht de EC (2013d) voor 2013 een nieuwe stijging van de in procenten bbp uitgedrukte ontvangsten uit indirecte belastingen. Dit alles wijst erop dat de impliciete belasting op consumptie in 2012 en 2013 wellicht verder zal zijn gestegen. Ook in België zal de impliciete belasting op consumptie wellicht enigszins omhooggaan als gevolg van de recente maatregelen die btw opleggen aan bepaalde, tot dusver van btw vrijgestelde diensten (notarissen, deurwaarders, advocaten en betaaltelevisie) en van de accijnsverhogingen.

Tussen 2000 en 2011 steeg de impliciete belasting op consumptie in sommige landen bijzonder fors, in Estland zelfs met 6,6 procentpunt, terwijl ze in andere landen terugliep, het sterkst in Ierland met 3,5 procentpunt. Als gevolg van een en ander convergeerde de impliciete belasting op consumptie tussen 2000 en 2011 slechts in geringe mate en nam de standaardafwijking ter zake amper af.

Sommige Zuid-Europese landen, waaronder Spanje, Griekenland, Italië en Portugal, pasten reeds in 2000 impliciete belastingtarieven op consumptie toe die tot de laagste van het eurogebied behoorden. Deze tarieven liepen er tussen 2000 en 2011 bovendien nog verder terug, in tegenstelling tot het gemiddelde van de overige landen van het eurogebied. De daling tot onder het niveau van 2000 deed zich echter voornamelijk voor vanaf 2008, wat wijst op de bijzonder zware impact van de crisis. Deze landen hadden hun vaste btw-tarieven daarenboven niet verlaagd – wat erop wijst dat ze niet voornemens waren de belastingdruk op de consumptie te verminderen – en

ze hebben ze sindsdien, net als hun accijnzen, zelfs nog opgetrokken. De noordse landen van hun kant heffen dan weer een impliciete belasting op consumptie die tot de hoogste van Europa behoort, hoewel ze enigszins dichter bij het Europese gemiddelde is gaan aansluiten. In België is dit impliciete tarief enigszins gedaald; in 2011 bevond het zich zeer dicht in de buurt van het gemiddelde van het eurogebied.

3.2 Btw

De btw is een belasting die wordt geheven op alle verbruikte goederen en diensten, op de plaats waar ze worden geconsumeerd en ongeacht de plaats waar ze zijn geproduceerd. Op dit ogenblik is deze belasting neutraal aangezien er niet wordt gediscrimineerd tussen producenten van verschillende oorsprong. Binnen de Europese Unie wordt dit systeem echter nog steeds als voorlopig beschouwd omdat de in 1993 opgerichte eenheidsmarkt een gemeenschappelijk btw-stelsel tot doel heeft waarin deze belasting wordt gefactureerd door de verkoper van de goederen of diensten, een stelsel dus gebaseerd op het land van oorsprong.

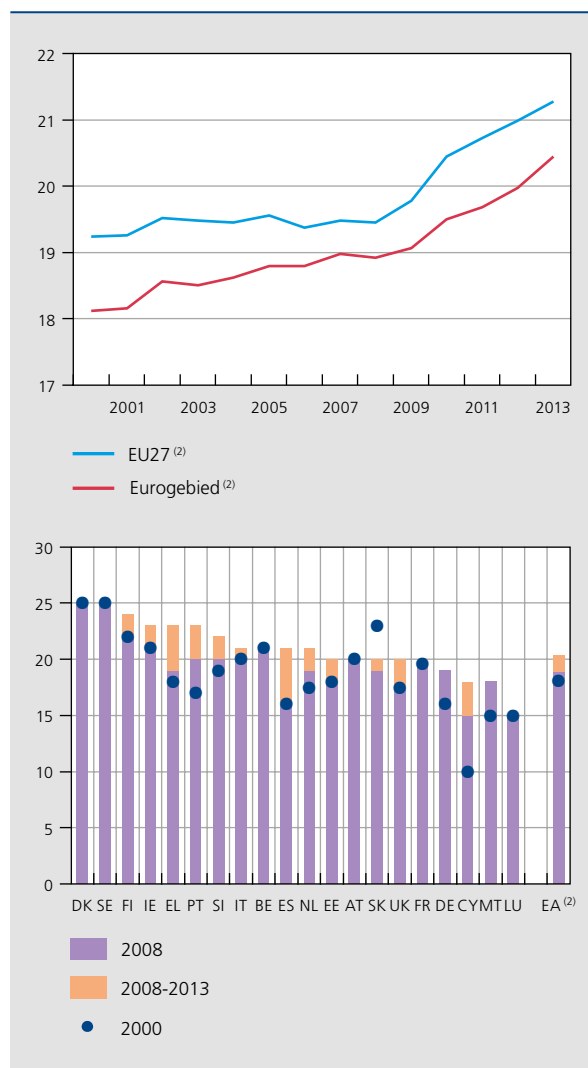
In dit 'voorlopig' stelsel bepaalt de Europese wetgeving dat de btw een vast tarief is, van ten minste 15 %, waaraan de lidstaten een of twee verlaagde tarieven – zij het niet lager dan 5 % – mogen toevoegen voor welbepaalde goederen en diensten. Daarnaast kunnen afwijkingen worden toegestaan voor, onder meer, de arbeidsintensieve diensten – in een poging de werkloosheid terug te dringen – en voor de levering van energie. Sommige territoriale gebieden zijn tevens gemachtigd specifieke tarieven toe te passen, eventueel op een restrictieve lijst van producten of diensten. Voorts mogen de vrijgestelde producten of diensten of de producten en diensten waarop vóór 1991 'superverlaagde' tarieven van toepassing waren, deze gunstbehandeling blijven genieten op grond van een exhaustieve lijst en/of strenge door de Europese wetgeving bepaalde criteria, zoals een maatschappelijk doel hebben dat aan de eindverbruiker ten goede komt. Tot slot zijn op communautair niveau een aantal vrijstellingen vastgelegd uit hoofde van het openbaar belang (gezondheidszorg, langdurige verzorging, onderwijs, culturele diensten, enz.), omdat het moeilijk zou zijn een belastinggrondslag vast te stellen (financiële diensten,...) of om historische redenen (verhuur van een gebouw, bijvoorbeeld).

Worden deze verlaagde tarieven om maatschappelijke redenen toegepast op goederen of diensten die als levensnoodzakelijk worden beschouwd, dan kunnen ze de regressieve aard van de btw temperen door te trachten de last die meer specifiek op de minder vermogenden

weegt, te verlichten. Deze handelwijze krijgt echter kritiek omdat de herverdelingsdoelstellingen efficiënter kunnen worden bereikt via de directe belastingen. Soms worden de tarieven ook verlaagd om de consumptie van bepaalde goederen en diensten te stimuleren, bijvoorbeeld boeken, kranten, openbaar vervoer, planten en bloemen.

Als gevolg van de verminderde tarieven en vrijstellingen liggen de effectief geïnde btw-ontvangsten – soms heel wat – lager dan wat ze zouden zijn indien op alle verbruikte goederen en diensten het vaste tarief zou worden toegepast. Bovendien gaan door de btw-fraude aanzienlijke belastingontvangsten verloren. Volgens de OESO (2012) zou dit verlies 12 % bedragen van de gemiddelde ontvangsten in de Europese Unie.

GRAFIEK 8 VASTE BTW-TARIEVEN⁽¹⁾

Bron: EC.

(1) Wanneer voor eenzelfde jaar twee tarieven van toepassing zijn, wordt het tarief dat op 1 juli van kracht is in aanmerking genomen.

(2) Niet-gewogen gemiddelden.

Tussen 2000 en 2013 is het vaste btw-tarief in het eurogebied, uitgedrukt als niet-gewogen gemiddelde, gestegen van 18,1 tot 20,4%. Dit gebeurde in twee fasen. Tussen 2000 en 2009 was er een bescheiden stijging, met nog geen procentpunt. Deze toename was voor een derde het gevolg van de verhoging van het tarief in Cyprus teneinde in overeenstemming te zijn met de door de Europese regelgeving opgelegde minimumdrempel van 15%, en dit met het oog op de toetreding van het land tot de EU. Vanaf 2009 hebben verschillende landen, in het kader van hun begrotingsconsolidatie, btw-tarieven aangewend om hun ontvangsten op te voeren. In vier jaar tijd is het gemiddelde tarief in het eurogebied met 1,4 procentpunt gestegen.

Tussen 2000 en 2013 trokken de meeste beschouwde landen de vaste btw-tarieven dus op, een gezamenlijke actie die evenwel niet uitmondde in een harmonisatie. Enkel Slowakije verlaagde zijn vast tarief, terwijl het in zes landen, waaronder België, ongewijzigd bleef. De sterkste stijgingen werden opgetekend in de landen die onder bijzonder zware budgettaire druk stonden, namelijk Cyprus, Griekenland, Portugal en Spanje. Uit dit oogpunt genoten deze landen, op Portugal na, bovendien een ruimere marge aangezien hun vast tarief in 2000 en zelfs in 2008 lager lag dan het Europese gemiddelde. Ofschoon het vast tarief in België gestagneerd is, bevindt het zich op dit ogenblik in de buurt van het Europese gemiddelde.

Ook de verminderde tarieven volgden een opwaartse trend, vermits enkel Finland ze verlaagde, terwijl twaalf landen uit de selectie ze verhoogden, dit eveneens in het kader van de recente begrotingsconsolidatie. In zeven landen, waaronder België, zijn deze tarieven onveranderd gebleven.

3.3 Accijnzen

Accijnzen zijn de tweede belangrijkste bron van indirecte ontvangsten. Kenmerkend voor accijnzen is, enerzijds, het feit dat ze uitsluitend op enkele welbepaalde goederen worden geïnd en, anderzijds, dat de verschuldigde bedragen over het algemeen uitgedrukt worden volgens andere criteria dan de verkoopprijs van deze goederen, bijvoorbeeld het verkochte volume. Sommige accijnzen worden evenwel ad valorem berekend, dit wil zeggen op basis van de verkoopprijs. Accijnzen worden vaak ingesteld om het consumptiegedrag te beïnvloeden ten opzichte van bepaalde specifieke goederen die schadelijk zijn voor, onder meer, het milieu of de menselijke gezondheid. Ze hebben daarentegen enkele kenmerken gemeen met de btw, bijvoorbeeld het feit dat er niet wordt gediscrimineerd volgens de oorsprong van het product alsook het feit dat ze worden

geïnd door de eindverkooper eerder dan rechtstreeks door de staat, wat er een indirecte belasting van maakt.

Op enkele producten worden accijnzen geïnd in elk van de vijftien landen die in het jaar 2000 de EU uitmaakten, waarvoor de gegevens beschikbaar zijn voor de gehele periode. Het betreft voornamelijk alcoholische dranken – zij het niet noodzakelijkerwijs allemaal –, tabak en minerale oliën. De accijnzen op deze laatste maken eveneens deel uit van de milieuheffingen op energie.

In het geval van tabak zijn de accijnzen een combinatie van een heffing per eenheid en van heffingen ad valorem. Aangezien deze tweede component onderhevig is aan de inflatie – of op z'n minst aan de prijsstijging van sigaretten vóór belastingen –, stijgen de per verkochte eenheid uitgedrukte accijnzen zelfs bij ongewijzigde wetgeving. Voor de beschouwde landen beliep de stijging tussen 2000 en 2013 gemiddeld ongeveer 85% tegen lopende prijzen, een stijging van € 85 tot € 162 voor duizend sigaretten. Tegen vaste prijzen belooft deze stijging meer dan 40%, wat weergeeft dat verscheidene landen deze middelenbron in ruime mate hebben aangewend in het kader van de recente begrotingsconsolidatie.

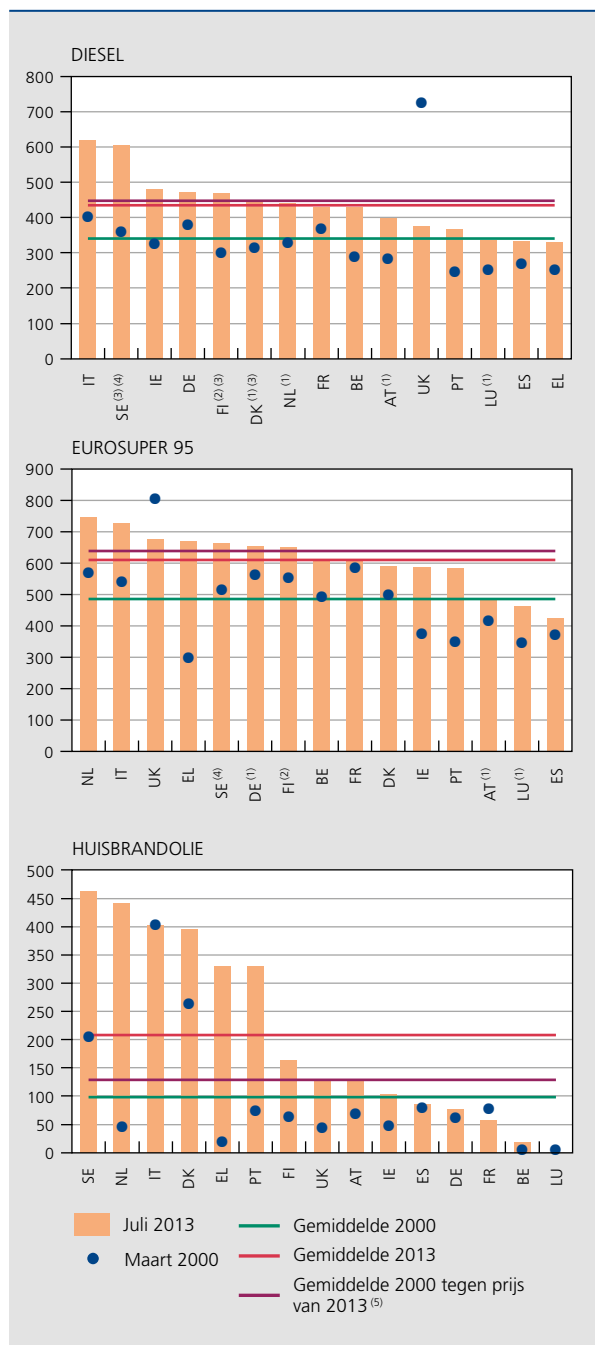
Voor wijn worden de accijnzen geheven volgens het volume⁽¹⁾. Verschillende grote wijnproducenten, zoals Spanje, Italië of Griekenland, maar ook andere landen heffen op dit product geen accijnzen. Deze laatste zijn ook bijzonder laag in Frankrijk. Tegen vaste prijzen zijn ze tussen 2000 en 2013 gemiddeld met bijna 5% gedaald, wat erop wijst hoe sterk deze belasting na verloop van tijd wordt uitgehold als ze niet in nominale termen wordt verhoogd. In de landen waar dergelijke accijnzen worden toegepast, is het nominale niveau ervan immers met slechts 30% gestegen, wat minder is dan de gemiddelde inflatie. In de landen die op deze producten accijnzen heffen, blijft het gemiddelde beduidend boven het niveau in België, waar de stijging slechts 12% bedroeg.

De accijnzen op bier, die eveneens per verbruikte hectoliter worden bepaald, liggen fors lager dan die op wijn, maar ze worden wel in alle vijftien van de beschouwde landen toegepast. De bierproducerende landen, zoals België of Ierland, passen lagere accijnzen toe op bier dan op wijn, terwijl bepaalde wijnproducenten meer accijnzen heffen op bier dan op wijn, bijvoorbeeld Frankrijk, Spanje of Portugal. Tegen vaste prijzen is het tarief van de accijnzen op bier in de onderzochte

(1) Hier is sprake van het volume in hectoliter. Ook het alcoholvolume kan het accijnsniveau bepalen: in sommige landen zijn verlaagde accijnzen van toepassing wanneer het alcoholgehalte van de wijn onder een bepaalde grens ligt.

landen, gemiddeld beschouwd, licht teruggelopen. De verhoudingsgewijs sterkste stijgingen deden zich voor in Spanje, Frankrijk en Griekenland, waar de accijnzen in 2000 nog bijzonder laag waren. In België liggen deze accijnzen nog steeds ver onder het gemiddelde.

GRAFIEK 9 ACCIJNZEN OP MINERALE OLIËN
(in € per duizend liter)

Bron: EC.

(1) Laag zwavelgehalte.

(2) Milieuvriendelijk.

(3) Inclusief CO₂-taksen.

(4) Klasse 2.

(5) Gedefleerd aan de hand van de HICP van de oudste 15 lidstaten van de EU.

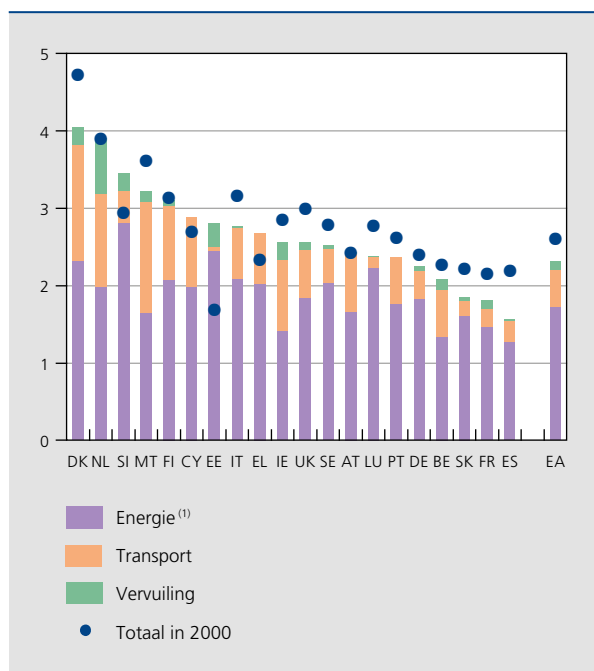
De accijnzen op minerale oliën maken een groot deel uit van de totale ontvangsten uit accijnzen. Dit is zowel het gevolg van het aanzienlijk verbruik van deze oliën als van de fiscale druk die er wordt op uitgeoefend en die regelmatig zwaarder is dan 100% van de prijs vóór belastingen. Deze accijnzen verschillen naargelang van het eindgebruik dat van deze oliën wordt gemaakt – verwarming of auto, bijvoorbeeld –, van de eigenschappen van de aangewende brandstof – lpg, diesel of benzine –, en zelfs van de kenmerken van de gebruiker, al dan niet voor beroepsdoeleinden.

In de vijftien oudste EU-lidstaten zijn de belastingen op huisbrandolie tussen 2000 en 2013, gemiddeld beschouwd, veel sterker gestegen dan de inflatie; tegen lopende prijzen zijn ze meer dan verdubbeld en tegen vaste prijzen belooft de stijging meer dan 60%. De verhoging was bijzonder groot in Griekenland en vrijwel algemeen in de beschouwde landen. In Frankrijk en in Luxemburg wordt evenwel een daling opgetekend; in laatstgenoemd land zijn de accijnzen op dit product zelfs afgeschaft. Aangezien de sterkste stijgingen plaatsvonden in de landen die op deze producten reeds zware belastingen hieven, zijn de verschillen ter zake duidelijk toegenomen. België dat in 2000, vergeleken met zijn partners, reeds een vrij laag niveau liet optekenen, bevindt zich momenteel op het laagste peil na Luxemburg. Er zij nog opgemerkt dat de belastingen op huisbrandolie doorgaans lager zijn dan die op diesel, voornamelijk om sociale redenen. Dit is echter niet het geval in Nederland en Griekenland.

Uitgedrukt tegen lopende prijzen, zijn de belastingen op eurosuper 95 en op diesel tussen 2000 en 2013 in alle beschouwde landen gestegen (behalve in het Verenigd Koninkrijk), zij het in verschillende mate. De gemiddelde nominale stijging voor de onderzochte landen bedroeg respectievelijk 26% en 28% voor eurosuper en diesel. Tegen vaste prijzen, daarentegen, zijn de belastingen op deze brandstoffen voor motorvoertuigen licht gedaald, wat erop wijst dat de genomen maatregelen de impact van de inflatie op deze ontvangsten niet volledig hebben kunnen wegwerken. In België lag de stijging voor eurosuper 95 vrij dicht bij het gemiddelde, maar voor diesel viel ze hoger uit, waardoor de niveaus nauwer zijn gaan aansluiten bij het gemiddelde van deze vijftien landen.

De relatieve belastingniveaus van deze beide brandstoffen voor motorvoertuigen beantwoorden overigens niet aan de regelmatig aangehaalde milieuargumenten, die er zouden moeten toe aanzetten dat op diesel een zwaardere belasting wordt geheven dan op eurosuper 95 omdat diesel meer fijn stof en stikstofoxiden (NO_x) uitstoot. Ondanks deze argumenten blijft diesel minder – soms veel minder – zwaar belast dan eurosuper 95, en dat in

GRAFIEK 10 MILIEUHEFFINGEN
(in % bbp, 2011)

Bron: EC.

(1) Deze heffingen omvatten de accijnzen op brandstoffen.

alle beschouwde landen. Een aantal onder hen lijkt deze verschillen echter te willen verkleinen, hetzij vrij ingrijpend zoals in Zweden en Finland, hetzij geleidelijk zoals in Italië, Denemarken, Frankrijk, Oostenrijk, en ook België.

4. Milieuheffingen

Milieuheffingen zijn bedoeld om het gedrag van consumenten en/of producenten te beïnvloeden door de marginale private kosten van bepaalde verbruikte goederen en diensten te verhogen teneinde ze naar het peil van de marginale sociale kosten te tillen. Deze heffingen genereren wat soms een 'dubbel dividend' wordt genoemd, aangezien deze ontvangsten – waarmee andere heffingen kunnen worden verlaagd – aansluiten bij de milieudoelstelling. Deze milieuheffingen nemen verscheidene vormen aan, gaande van accijnzen op bepaalde vervuilende producten, zoals brandstoffen, tot specifieke heffingen op bepaalde producten, die kunnen verschillen naargelang van de kenmerken van deze laatste.

Gemiddeld binnen het eurogebied zijn de ontvangsten uit milieuheffingen, uitgedrukt in procenten bbp, tussen 2000 en 2011 afgenomen, van 2,6 tot 2,3%, waarbij de meeste landen een neerwaartse tendens lieten

optekenen. In tegenstelling tot andere soorten heffingen, zijn de verschillen in ontvangsten tussen de landen van het eurogebied op dit ogenblik groter dan in 2000. De algemene daling in procenten bbp is uitsluitend toe te schrijven aan de heffingen op energie, terwijl de overige middelen zogoed als stabiel bleven.

In het licht van de toenemende bezorgdheid over klimaatopwarming, milieuverontreiniging en uitputting van grondstoffen, kan de vermindering van deze ontvangsten strijdig lijken met de verwachtingen. Ze heeft echter voornamelijk te maken met de verbeterde energie-efficiëntie, i.e. het energieverbruik per eenheid bbp.

De energieheffingen genereren bijna drie kwart van de milieuheffingen voor het hele eurogebied. In sommige landen (Nederland, Malta, Ierland, Denemarken) maken ze echter minder dan 60% van de totale milieuheffingen uit, tegen meer dan 90% in Luxemburg. De overige milieuheffingen zijn die op het transport, goed voor gemiddeld ongeveer 20% van de ontvangsten ter zake, en die op de overige vervuilingen die bijna 5% uitmaken. Deze percentages zijn ten opzichte van het begin van de eeuw nauwelijks veranderd, hoewel het aandeel van energie enigszins gekrompen is ten voordele van de twee andere bronnen.

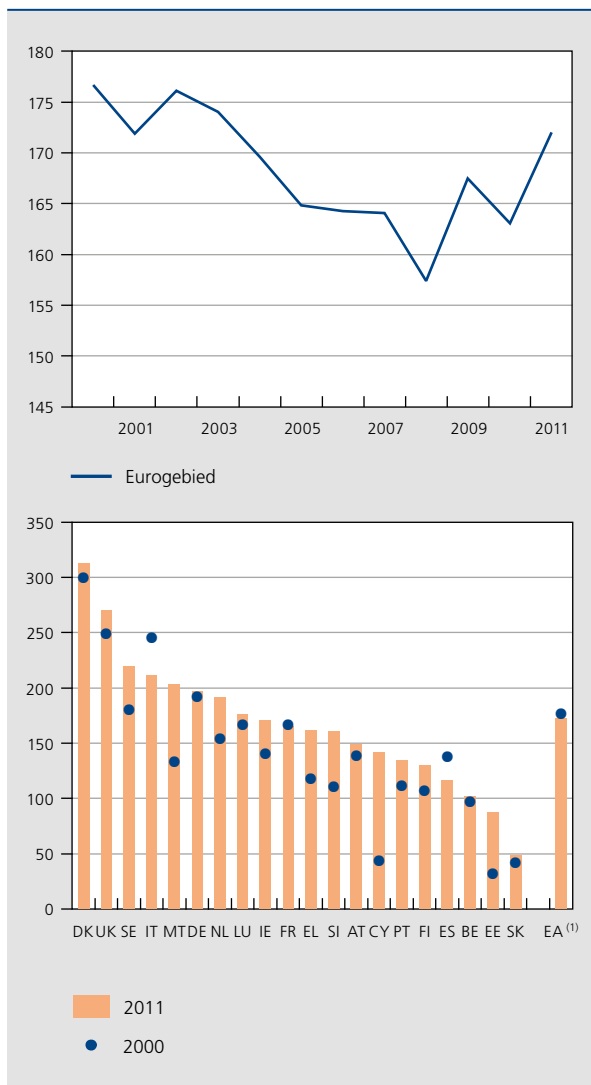
In België liggen de milieuheffingen onder het Europese gemiddelde. De oorzaken van deze relatieve zwakte kunnen worden achterhaald aan de hand van de rangschikking naar componenten van de Belgische milieuheffingen binnen de EU. Zo staat België op de 26ste plaats wat energieheffingen betreft. De overige heffingen op transport (verkeersbelastingen, inschrijvingstaksen, enz.) alsook die op vervuiling of op hulpbronnengebruik brengen daarentegen, uitgedrukt in procenten bbp, in België evenveel – en zelfs lichtjes meer – op dan gemiddeld in het eurogebied.

De belangrijkste milieuheffingen betreffen dus energie. De impliciete belasting op energie kan worden gemeten in euro betaald per ton olie-equivalent⁽¹⁾. Volgens gegevens van de EC is de impliciete belasting op energie, tegen vaste prijzen, tussen 2000 en 2011 in het eurogebied met gemiddeld bijna 3% gedaald. Dit weerspiegelt de natuurlijke neerwaartse trend van per fysieke eenheid geheven belastingen die, indien niets wordt ondernomen, de invloed van de inflatie ondergaan. Om dit effect tegen te gaan, kunnen ofwel regelmatig maatregelen worden genomen, of kunnen deze per eenheid geheven belastingen worden geïndexeerd, zoals dat in Denemarken gebeurt.

(1) Dit cijfer wordt berekend als de ratio tussen de totale ontvangsten uit de belasting op energie en het finale energieverbruik, waarbij verschillende energiebronnen worden samengevoegd op basis van de netto calorische waarde van iedere bron (EC, 2013a).

GRAFIEK 11 IMPLICIETE BELASTINGTARIEVEN OP ENERGIE

(in € per ton olie-equivalent, gedefleerde gegevens, basisjaar 2000)

Bron: EC.

(1) Aan de hand van de respectieve bbp's gewogen gemiddelde.

Net zoals bij de belasting op arbeid en op consumptie, maakte de gemiddelde impliciete belasting op energie tijdens de beschouwde periode verschillende fasen door. Tussen 2000 en 2008 bleef de natuurlijke neerwaartse trend vrijwel constant. Vanaf 2009 volgde op deze fase een stijging die wellicht voornamelijk het gevolg was van de noodzaak tot begrotingsconsolidatie. In 2012 en 2013 werden ter zake tal van maatregelen genomen die er zouden moeten zorgen een verdere toename van deze ontvangsten.

In de beschouwde landen was de impliciete belasting op energie doorgaans opwaarts gericht, zij het in verschillende mate. Deze belasting werd evenwel verlaagd in Italië

– waar ze in 2000 hoog was –, en in Spanje – waar ze toen reeds laag was. Ze bleef eveneens zogoed als stabiel in Frankrijk en Duitsland, wat verklaart waarom het niveau in het eurogebied dicht aanleunde bij dat van 2000; de weging voor de verschillende landen gebeurt immers aan de hand van hun respectieve bbp's. In sommige landen waar de impliciete belasting op energie in 2000 vrij laag was, ligt het peil ervan op dit ogenblik dicht bij of hoger dan het Europese gemiddelde; dat is het geval in Cyprus, Slovenië, Griekenland en Malta. Het verschil is eveneens verkleind voor landen zoals Finland en Portugal. In België en Slowakije lag het peil van 2000 ruimschoots onder het gemiddelde en was de stijging bescheiden, zodat het verschil ten opzichte van het gemiddelde nauwelijks is verkleind. Als gevolg van een en ander zijn de verschillen tussen de impliciete belastingtarieven op energie nu geringer dan in 2000, zonder dat evenwel gewag mag worden gemaakt van enige harmonisering ter zake.

In 2011 was het impliciete belastingtarief op energie in België het derde laagste van het eurogebied, na Slowakije en Estland. De voornaamste oorzaak hiervan moet worden gezocht in de accijnzen op huisbrandolie die € 18,5 bedragen per duizend liter, tegen gemiddeld € 135,6 in het eurogebied.

5. Belasting op kapitaal en op inkomens uit kapitaal

Kapitaal en de inkomens die het bezit van kapitaal genereert, worden op tal van manieren belast; een korte typologie is dan ook nuttig. Zo moet een onderscheid worden gemaakt tussen de belasting op het kapitaal zelf – het vermogen of de rijkdom – en de belasting op de inkomens die het bezit van dit kapitaal genereert.

Wat het vermogen betreft, worden roerende tegoeden zelden rechtstreeks en recurrent belast; één van de uitzonderingen daarop is de solidariteitsbelasting op grote vermogens in Frankrijk. Als gevolg van de financiële crisis won het voorstel van een belasting op financiële transacties evenwel aan belang. Een dergelijke belasting zou eveneens deel uitmaken van de belastingen op het vermogen, vermits er geen link is met het gegenereerde inkomen maar uitsluitend met de waarde van het getransfereerde vermogen. In deze zelfde gedachtengang, worden overdrachten van roerend of onroerend vermogen, bij schenkingen of erfenissen, sinds jaar en dag ook vaak belast. Bovendien wordt onroerend goed aan belasting onderworpen bij de verkoop. Tot slot wordt er in alle landen van de EU, behalve in Malta, een terugkerende belasting geheven op onroerend vermogen.

De belasting op inkomens uit kapitaal bestaat uit de vennootschapsbelasting en de belasting op de financiële meerwaarden en op de overige inkomens uit kapitaal van de particulieren. Bovendien integreert de EC met name in haar berekening van de impliciete belasting op kapitaal, de inkomstenbelasting en de socialezekerheidsbijdragen van de zelfstandigen, aangezien het onderscheid tussen het deel van de arbeidsbezoldiging en de vergoeding van het kapitaal moeilijk te maken en arbitrair is.

Eerst worden het verloop en het peil voorgesteld van het impliciete belastingtarief op kapitaal in zijn geheel; vervolgens wordt de analyse toegespitst op de vennootschapsbelasting, doorgaans het omvangrijkste deel van de belasting op kapitaal, alsook op de recente ontwikkelingen inzake de belasting op inkomens uit roerend kapitaal en vermogenstransacties.

5.1 Algemeen beeld

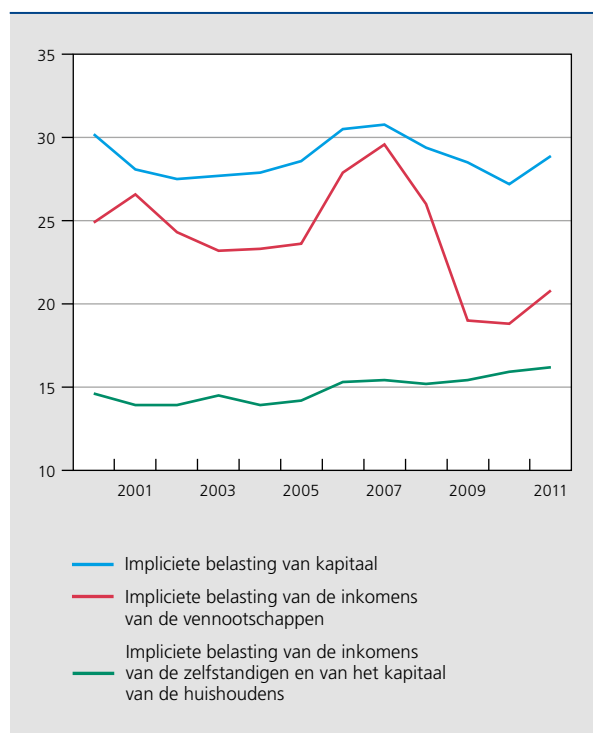
De EC berekent de impliciete belasting op kapitaal als de verhouding tussen, enerzijds, de belastingen op kapitaal en op de inkomens die uit dat kapitaal voortvloeien⁽¹⁾ en, anderzijds, de totale inkomens uit kapitaal

(inclusief de inkomens van de vennootschappen en van de zelfstandigen). Er bestaat dus tot op zekere hoogte een statistische incoherentie tussen de noemer en de teller van deze indicator. Het is niettemin interessant het middellangetermijnverloop te volgen van de belastingen op kapitaal en op de inkomens uit dat kapitaal.

Uit de gegevens van de EC blijkt dat het impliciete belastingtarief op kapitaal tussen 2000 en 2011 in het eurogebied met 1,3 procentpunt daalde, tot 28,9%. Dit verliep eens te meer niet lineair, aangezien de duidelijke stijging tussen 2004 en 2007 het tarief naar niveaus had getild die tijdelijk hoger lagen dan aan het begin van de eeuw. Na het uitbreken van de financiële crisis liep het echter, tot in 2010, fors terug alvorens het in 2011 opnieuw licht aantrok.

De totale daling over de periode 2000-2011 was bijzonder uitgesproken in sommige landen waar dit tarief voordien ruim boven het gemiddelde uitsteeg, zoals in Zweden, Finland en het Verenigd Koninkrijk. De daling was ook markant in bepaalde landen waar de impliciete belastingheffing nochtans reeds betrekkelijk laag was, zoals in Nederland, Slowakije, Duitsland of Oostenrijk. Omgekeerd gingen sommige landen die zich ten opzichte van het Europese gemiddelde reeds door een hoog tarief onderscheidden, nog verder van dit gemiddelde afwijken als gevolg van een verhoging van dit impliciete tarief, bijvoorbeeld Frankrijk. Dit tarief steeg ook gematigd in België, hoewel voldoende om uit te stijgen boven het gemiddelde van het eurogebied. Al deze bewegingen maken dat de spreiding thans groter is dan in 2000.

GRAFIEK 12 IMPLICIETE BELASTINGTARIEVEN OP KAPITAAL (eurogebied)

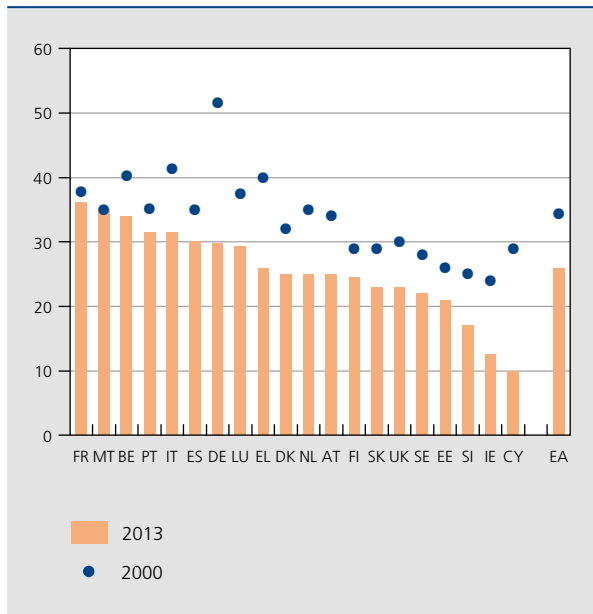
Bron: EC.

5.2 Vennootschapsbelasting

Aangezien de nominale tarieven van de vennootschapsbelasting gemakkelijk met elkaar kunnen worden vergeleken, zijn zij doorgaans de eerste tarieven die de aandacht van potentiële investeerders trekken; achteraf gaan deze investeerders de situatie eventueel grondiger analyseren. Het is derhalve nuttig nader op deze tarieven in te gaan – meer bepaald op het aangepaste hoogste tarief –, ook al geven ze niet weer hoe complex de stelsels van vennootschapsbelasting zijn, een complexiteit die beter tot uiting komt in het effectieve belastingtarief.

(1) In België omvat de aldus gedefinieerde belasting op kapitaal onder meer de vennootschapsbelasting en de belastingen betaald door de zelfstandigen, de successierechten en de rechten op schenkingen, de belastingen op langetermijnsparen, de inkomsten ontvangen bij de eenmalige bevrijdende aangifte en bij de eenmalige bevrijdende aangifte bis, de onroerende voorheffing, de verkeersbelastingen betaald door de ondernemingen, de nucleaire taks, de jaarlijkse belasting op de ICB's en de overdrachten naar het Fonds voor Arbeidsongevallen afkomstig van privéverzekeringskassen tegen arbeidsongevallen.

GRAFIEK 13 TARIEVEN VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING⁽¹⁾
(aangepaste hoogste tarieven)

Bron: EC.

(1) Wanneer verschillende tarieven naast elkaar bestaan, wordt enkel het hoogste basistarief in aanmerking genomen, waaraan de eventuele additionele heffingen en het gemiddelde van de lokale belastingen zijn toegevoegd.

De nominale tarieven verschillen sterk van het ene land tot het andere; in 2013 zijn ze gespreid van 10 % in Cyprus tot 36,1 % in Frankrijk. Sinds 2000 zijn deze tarieven in alle landen van het eurogebied afgenomen, behalve in Malta, waar het stabiel is gebleven. Zodoende is het nominale belastingtarief, gemiddeld beschouwd voor het eurogebied, gedaald van 34,4 % in 2000 tot 25,9 % in 2013. Ook in dat verloop worden twee subperiodes onderscheiden. Tot aan het begin van de financiële crisis in 2008 liepen deze tarieven in een eerste fase continu en krachtig terug. In het eurogebied bedroeg het tarief toen gemiddeld 26,3 %, wat ruim 8 procentpunt minder is dan in 2000. Sedertdien is deze neerwaartse beweging aanzienlijk vertraagd, en in 2012 en 2013 werd zelfs opnieuw een lichte stijging opgetekend.

België heeft met een belastingtarief van 33,99 % het derde hoogste aangepaste tarief van de EU, na Frankrijk en Malta, en dit hoewel de belastingtarieven op 1 januari 2003 zijn verlaagd. Niet minder dan twaalf landen, met Duitsland voorop, hebben sinds 2000 immers grotere verlagingen doorgevoerd; in Duitsland is het tarief van 51,6 % op 29,8 % gebracht. Er zij opgemerkt dat, van de landen waar deze tarieven uiterst laag zijn, Cyprus en Ierland dit lage niveau handhaven ondanks de druk die op hen wordt uitgeoefend

in het kader van de Europese steunmaatregelen te hunnen behoeve.

De recente tendens van de belastingdruk op de vennootschappen om zich te stabiliseren, uit zich niet alleen in de tarieven, maar ook in een aantal andere instrumenten van het fiscaal beleid met betrekking tot de vennootschappen. Dergelijke ontwikkelingen kunnen beter worden begrepen via een analyse van het effectieve belastingtarief.

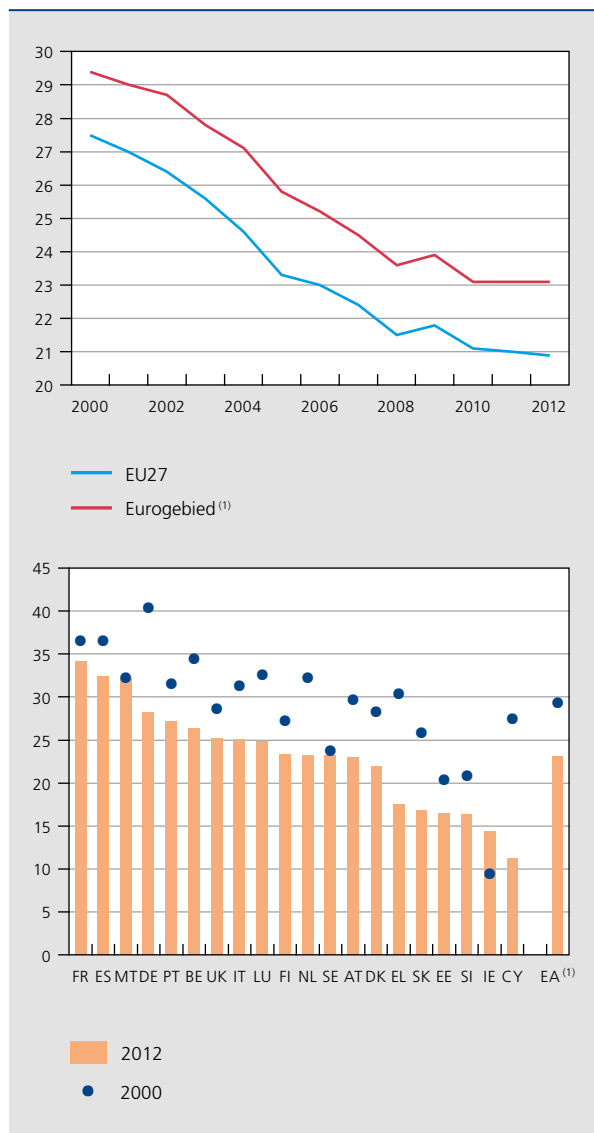
Het gemiddelde effectieve belastingtarief op de niet-financiële vennootschappen is een maatstaf voor de geactualiseerde waarde van de toekomstige betaalde belastingen, uitgedrukt in verhouding tot de geactualiseerde nettowaarde van de inkomensstromen (exclusief de kosten van de initiële investering); dit is een indicator van hoe de aantrekkelijkheid van een investering kan verschillen van het ene land tot het andere. Het hier getoonde tarief wordt berekend op basis van een aantal economische hypothesen, waaronder een vereist reëel nettorendement van 5 % en een inflatie van 2 %.

Tussen 2000 en 2012 daalde het gemiddelde effectieve belastingtarief in het eurogebied met 6,3 procentpunt, een vermindering met bijna een kwart. De zogoed als algemene daling was echter vooral geconcentreerd in de periode 2000-2008, toen de lidstaten van het eurogebied ter zake een scherpe fiscale concurrentie leken te voeren. Sinds het uitbreken van de financiële en economische crisis, is deze 'race to the bottom' gestopt, onder meer omdat er door de noodzakelijke begrotingsanering geen ruimte meer restte voor nieuwe verlagingen ter zake. Als gevolg van deze concurrentie is de spreiding van de belastingtarieven tussen de verschillende landen verkleind.

De nominale tarieven blijken tussen 2000 en 2011 voor het hele eurogebied sterker te zijn teruggelopen (-25 %) dan de effectieve tarieven (-22 %). De daling valt nog geringer uit als wordt gekeken naar de inkomsten uit de vennootschapsbelasting die, uitgedrukt in procenten bbp, met 17 % zijn verminderd. Deze laatste twee aanzienlijke dalingen bevestigen dat de fiscale concurrentie niet enkel betrekking heeft op het nominale tarief, maar ook op de totale belastingdruk voor de vennootschappen. Het is evenwel zaak te begrijpen waarom deze drie concepten elk een ander verloop te zien geven.

Daar zijn verscheidene verklaringen voor. Zo werd de verlaging van de nominale tarieven gecompenseerd door een verhoging van de belastinggrondslag, hoofdzakelijk via een beperking van de fiscale uitgaven ten gunste van de vennootschappen. Het verschil tussen de daling van de effectieve tarieven en die van de inkomsten vloeit

GRAFIEK 14 EFFECTIEF BELASTINGTARIEF VOOR DE NIET-FINANCIËLE SECTOR

Bron: EC, overgenomen van het ZEW.
(1) Niet-gewogen gemiddelde.

logischerwijze voort uit een verhoging van de belastinggrondslag, wat in tijden van crisis vreemd kan lijken. Dit kan te maken hebben met het feit dat heel wat zelfstandigen een vennootschap hebben opgericht, aangezien dit fiscaal steeds aantrekkelijker is geworden door de toenemende kloof tussen de belastingdruk op vennootschappen en die op natuurlijke personen.

De daling van het effectieve tarief van de vennootschapsbelasting is ook een algemeen verschijnsel. Uitzonderingen zijn Ierland, waar het met 5 procentpunt is gestegen, en Malta, waar het zich opnieuw op het peil van 2000 bevindt. De sterkste dalingen – met meer dan

12 procentpunt – zijn opgetekend in Cyprus, Griekenland en Duitsland. België geeft op dit vlak de zesde grootste daling te zien, wat te maken heeft met het effect van de notionele interestaftrek.

De neerwaartse convergentie van de nominale belastingtarieven in de landen van de EU is dus uitsluitend het resultaat van fiscale concurrentie en niet van een gecoördineerde actie op Europees niveau. Elke lidstaat mag immers autonoom het directebelastingtarief voor de vennootschappen bepalen. Deze concurrentie werd overigens ook gevoerd op het vlak van de belastinggrondslag, onder meer via, bijvoorbeeld, de verhoging van de fiscale uitgaven of de voorkeursbehandeling voor kleine ondernemingen. De lidstaten hebben derhalve strategieën ontwikkeld met de bedoeling internationale investeringen aan te trekken door in te werken op de nominale belastingtarieven, de belastinggrondslag of de uitzonderingsregelingen.

De harmonisering op Europees niveau zou ervoor hebben kunnen zorgen dat deze concurrentie niet schadelijk is voor het geheel van de lidstaten. In dat verband werden een aantal regels ingevoerd. Een belangrijk Europees initiatief was bijvoorbeeld het akkoord van de Ecofin-Raad van 1 december 1997 over een aantal maatregelen ter bestrijding van de fiscale concurrentie. Naar aanleiding hiervan bracht de groep-Primarolo in 1999 een rapport uit met 66 schadelijke belastingpraktijken, waaronder het fiscaal stelsel dat van toepassing was op de coördinatiecentra in België; dit stelsel werd vervolgens afgeschaft, maar terzelfder tijd werd de notionele interestaftrek ingevoerd.

Aangezien iedere gecoördineerde aanpak op Europees niveau unanimititeit vereist en de lidstaten vasthouden aan hun fiscale bevoegdheden, heeft de EC het reeds lang opgegeven om de tarieven te laten optrekken in de landen waar deze bijzonder laag zijn, met inbegrip van sommige nieuwe lidstaten. Ze heeft daarentegen wel getracht een geharmoniseerde belastinggrondslag in te voeren voor de ondernemingen die in verscheidene lidstaten actief zijn. In 2011 heeft ze hierover zelfs een ontwerp van richtlijn ingediend; daar is over beraadslaagd maar het ontwerp stuit nog op weerstand van een aantal landen. In 2012 heeft het Europees Parlement voorgesteld om de procedure van de nauwere samenwerking te hanteren, die het mogelijk zou maken om met een minimum van negen landen een ontwerp tot stand te brengen.

Hoewel algeheel succes uitgebleven is, is toch een harmonisering bereikt voor enkele specifieke elementen, zoals die zijn opgenomen in de moeder-dochterrichtlijn, in de fusierichtlijn en in de richtlijn tot instelling van een gemeenschappelijke belastingregeling voor de uitkeringen

van interesten en royalty's tussen verbonden ondernemingen die in verschillende lidstaten gevestigd zijn.

5.3 Belasting op roerende inkomsten en vermogenstransacties

Aangezien er op internationaal niveau geen geharmoniseerde statistieken over een lange periode voorhanden zijn, is ervoor gekozen om in deze paragraaf in te gaan op twee belangrijke aan de gang zijnde ontwikkelingen. De eerste betreft het op internationaal niveau bestrijden van de belastingontwijking voor roerende inkomsten. Deze strijd wordt meer bepaald geregeld door de richtlijnen betreffende de belasting op inkomsten uit spaargelden en inzake het uitwisselen van informatie. De recente Amerikaanse Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA) zou in dat verband gevolgen kunnen hebben voor het Europese niveau. De tweede ontwikkeling betreft de mogelijke invoering van een belasting op financiële transacties in bepaalde lidstaten van de EU, waarover nog een akkoord moet worden bereikt.

EUROPESE RICHTLIJNEN INZAKE HET BELASTEN VAN INKOMSTEN UIT SPAARGELDEN EN INZAKE HET UITWISSELEN VAN INFORMATIE

De inkomsten uit kapitaalinteressen zijn een van de meest mobiele belastinggrondslagen. Om de belastingontwijking ter zake te bestrijden, heeft de EU de richtlijn betreffende de belasting op inkomsten uit spaargelden goedgekeurd. Deze richtlijn werd aangenomen in 2003 en ze werd van kracht op 1 juli 2005. Deze richtlijn moet ervoor zorgen dat effectief belasting wordt geheven op inkomsten uit spaargelden die worden geïnd in de vorm van rentebetalingen die in een lidstaat worden verricht ten behoeve van natuurlijke personen die in een andere lidstaat woonachtig zijn, en zulks in overeenstemming met de wetgeving van deze laatste lidstaat.

Het uitwisselen van informatie vormt de hoeksteen van deze richtlijn. Drie landen – België, Luxemburg en Oostenrijk – hadden niettemin een tijdelijke maar onbeperkte vrijstelling gekregen om een heffing bij de bron te innen in plaats van informatie uit te wisselen. Deze heffing bedroeg 15 % tussen 1 juli 2005 en 30 juni 2008, 20 % tussen 1 juli 2008 en 30 juni 2011; sedert 1 juli 2011 bedraagt ze 35 %. België is sinds 1 januari 2010 afgestapt van deze vrijstelling.

Om de drie jaar moet de EC voor de Raad verslag uitbrengen over de werking en de efficiëntie van de richtlijn en eventuele wijzigingen voorstellen. Bij het eerste heronderzoek van de richtlijn, in 2008, ontdekte de EC meerdere

zwakke punten die het mogelijk maakten de richtlijn te omzeilen; ze stelde dan ook wijzigingen voor om een en ander te verhelpen. Ten eerste is de richtlijn enkel van toepassing in de ondertekenende landen. Ten tweede geldt ze enkel voor natuurlijke personen. Ze valt dus gemakkelijk te omzeilen via vennootschapsstructuren zoals trusts. En tot slot maakt de definitie van de rente-inkomens het mogelijk de richtlijn te omzeilen door gebruik te maken van innovatieve financiële producten.

Op basis van dit verslag keurde de EC op 13 november 2008 een voorstel tot wijziging van de richtlijn goed teneinde de leemten in de tekst te dichten en de belastingontwijking beter te kunnen tegengaan. Het voorstel werd goedgekeurd door het Europees Parlement, en het Europees Economisch en Sociaal Comité betuigde zijn instemming. In de Ecofin-Raad werd eind 2009 een politiek akkoord gesloten. Ofschoon een consensus werd bereikt over het voorstel tot wijziging van richtlijn en alle landen het als aanvaardbaar beschouwden, weigerden Luxemburg en Oostenrijk uiteindelijk de geamendeerde tekst goed te keuren.

Het tweede heronderzoek van de richtlijn, dat plaatsvond in 2012, bevestigde de noodzaak om het toepassingsgebied van de richtlijn uit te breiden. De besprekingen over de wijziging van de richtlijn zijn echter nog steeds aan de gang. Luxemburg en Oostenrijk hebben de herziening immers opnieuw verworpen, en dan meer bepaald de uitbreiding tot andere producten zoals levensverzekeringen. Vooraleer met de herziening in te stemmen, eisen beide landen dat ter zake dezelfde regels zouden gelden voor Zwitserland alsook voor andere Europese belastingparadijzen. Luxemburg heeft evenwel beloofd om vanaf 2015 mee te werken aan de automatische uitwisseling van informatie, waardoor het zijn bankgeheim gedeeltelijk opgeeft; Oostenrijk heeft vervolgens beloofd hierover na te denken.

Hoewel tot dusver weinig vooruitgang is geboekt, lijken verscheidene ontwikkelingen erop te wijzen dat er een reële evolutie aan de gang is, zowel Europees als internationaal. Zo zouden de akkoorden die een aantal Europese landen, in het kader van de FATCA, met de Verenigde Staten hebben gesloten over de automatische uitwisseling van informatie, de druk op de twee dwarsliggende landen moeten opvoeren. De in 2010 goedgekeurde FATCA verplicht de banken de Amerikaanse Internal Revenue Service de informatie te bezorgen die nodig is voor het taxeren van de Amerikaanse belastingplichtigen, ongeacht hun woonplaats. Op de transacties van de onwillige banken zal een sterk ontradende belasting worden geheven. Tal van landen hebben er dan ook voor gekozen om, liever dan de Amerikaanse wet te laten toepassen op hun

banken, te onderhandelen over een akkoord dat de uitwisseling van informatie over de bankrekeningen van Amerikaanse belastingplichtigen in detail regelt. Dit zou moeten zorgen voor een geografisch zeer ruime toepassing van de FATCA, meer bepaald binnen de EU.

De bilaterale akkoorden met de Verenigde Staten hebben Frankrijk, Duitsland, Italië, Spanje en het Verenigd Koninkrijk ertoe aangezet in april 2013 een op het Amerikaans model geïnspireerd proefprogramma op te starten voor de automatische uitwisseling van gegevens op Europees niveau. Sindsdien zijn nog andere lidstaten in het project gestapt, daarbij de fundamenten leggend voor een multilateraal akkoord binnen – en zelfs buiten – de EU. De banken van de deelnemende landen zouden de informatie over hun buitenlandse klanten moeten bekendmaken, waarna deze inlichtingen bezorgd worden aan de fiscale autoriteiten van het land waar de belastingplichtige woont.

Op 15 februari 2011, ten slotte, heeft de EU de richtlijn goedgekeurd betreffende de administratieve samenwerking op fiscaal vlak. Op 12 juni 2013 heeft ze tevens een voorstel ingediend om de automatische en verplichte uitwisseling van informatie uit te breiden naar andere vormen van inkomsten uit kapitaal, zoals dividenden, vermogenswinsten en alle andere inkomsten uit activa die worden aangehouden op een financiële rekening. In de overwegingen rond dit voorstel wordt uitdrukkelijk verwezen naar de FATCA. Artikel 19 van deze richtlijn bepaalt immers dat wanneer een lidstaat een derde land een ruimere samenwerking aanbiedt dan waar de richtlijn in voorziet, hij deze ruimere samenwerking niet mag weigeren aan een andere lidstaat die met hem deze verder reikende, wederzijdse samenwerking wenst aan te gaan. Het feit dat de lidstaten met de Verenigde Staten akkoorden hebben gesloten of zullen sluiten in het kader van de FATCA, betekent dat ze een ruimere samenwerking in de zin van deze bepaling aanbieden. Dankzij de uitbreiding van de automatische gegevensuitwisseling op basis van een wetgevend instrument op het niveau van de Unie, zullen de lidstaten niet langer artikel 19 van de richtlijn moeten invoeren om over hetzelfde onderwerp bilaterale of multilaterale akkoorden te sluiten die ze noodzakelijk zouden achten bij gebrek aan toepasselijke Europese wetgeving.

ONTWERP VAN BELASTING OP FINANCIËLE TRANSACTIES

In september 2011 keurde de EC een voorstel goed voor een richtlijn betreffende een belasting op financiële transacties (BFT). Dit voorstel ging in op de wens van de lidstaten dat de financiële sector billijk zou bijdragen in de

kosten van de crisis en dat speculatie voortaan zou worden ontmoedigd, en dit alles op een geharmoniseerde wijze. Deze belasting zou aldus aanzienlijke inkomsten moeten genereren en bijdragen tot stabielere financiële markten.

Aangezien de 27 lidstaten van de EU het niet unaniem eens konden worden over een gemeenschappelijke belasting, hebben elf landen, waaronder België, de BFT goedgekeurd in het kader van een in januari 2013 door de Raad toegestane procedure voor nauwere samenwerking.

In februari 2013 diende de EC dan een nieuw voorstel van richtlijn in betreffende de invoering van de BFT. Volgens dit voorstel zou elke financiële transactie worden belast voor zover ten minste een van de partijen gevestigd is in een deelnemend land (woonplaatsbeginsel). Ook de transacties die verband houden met een financieel instrument dat in een deelnemend land wordt uitgegeven, zou onder het voorstel vallen (beginsel van de plaats van uitgifte).

Alle op de kapitaalmarkt verhandelbare instrumenten, geldmarktinstrumenten, deelbewijzen in instellingen voor collectieve belegging (ICB's) en derivatencontracten worden beoogd, doch niet de courante financiële activiteiten van huishoudens en ondernemingen, bijvoorbeeld verzekeringen of leningen. Het voorstel dekt tevens alle soorten transacties, ongeacht of ze plaatsvinden op de georganiseerde of op de over-the-countermarkten, met uitzondering van de operaties op de primaire markt en de transacties met de centrale banken van het ESCB.

Het voorstel voorziet voor al deze instrumenten in een belastingtarief van 0,1 %, met uitzondering van de afgeleide producten waarvoor een belasting zou gelden van 0,01 % op de waarde van de onderliggende activa, waarbij het elke lidstaat evenwel vrij zou staan hogere percentages toe te passen. Deze belastingen zullen verschuldigd zijn door de financiële instellingen. Bovendien zal elke betrokken financiële instelling – zowel de verkopende als de kopende – deze bedragen verschuldigd zijn.

De EC raamt dat deze belasting voor het geheel van de deelnemende landen in totaal zo'n € 31 miljard per jaar zou kunnen opbrengen. Bij deze raming is onder meer rekening gehouden met een gedragswijziging bij de economische subjecten, die het volume van de duurder geworden transacties logischerwijze gaan matigen. Hierdoor worden de belastingontvangsten negatief beïnvloed, maar dit is op zich ook een van de doelstellingen van de belasting. Bij deze raming wordt er tevens van uitgegaan dat de nieuwe belasting aanleiding zal geven tot een zekere mate van dislokatie en belastingontwijking. Aldus verwacht de Commissie een vermindering,

met 15%, van de transacties in aandelen en obligaties alsook een daling, met 75%, van de transacties in derivaten. De FOD Financiën raamt de potentiële ontvangsten voor de Belgische Staat op 0,18% tot 0,48% bbb, dit betekent tussen € 0,8 miljard en € 2 miljard.

In juli jongstleden heeft het Europees Parlement over dit voorstel van BFT een advies verstrekt, waarin het voorstelt dat gedurende de eerste drie jaar een met de helft verminderd belastingtarief zou gelden voor transacties in pensioenfondsen. Voorts suggereert het Parlement in dit advies een belastingtarief van 0,05% voor transacties in overheidsobligaties. De logica hierachter is dat de rentabiliteit van de pensioenfondsen moet worden gevrijwaard en dat de liquiditeit op de markt van de staatsleningen moet worden gehandhaafd om te vermijden dat de financieringskosten ervan zouden oplopen. Tot slot stelt het Europees Parlement voor de grondslag van de belasting uit te breiden tot de deviezentransacties.

Tot op vandaag heeft de ECB nog steeds geen gedetailleerd advies uitgebracht betreffende het voorstel tot richtlijn. Zij heeft echter aanbevolen dat de effecten van dit voorstel met omzichtigheid bestudeerd worden rekening houdend met de mogelijke risico's die deze belastingmaatregel, zoals uitgetekend door de Commissie, met zich zouden kunnen meebrengen op het vlak van financiële stabiliteit en transmissie van het monetair beleid.

Het is nu aan de elf lidstaten die deelnemen aan de procedure voor nauwere samenwerking om deze richtlijn goed te keuren en ze om te zetten in nationaal recht. Er is de laatste tijd echter slechts weinig vooruitgang geboekt ter zake, waardoor de richtlijn, in het beste geval, niet vóór medio 2014 in werking lijkt te zullen treden.

Conclusies

In 2013 lag de totale gemiddelde belastingdruk in het eurogebied opnieuw in de buurt van het peil dat werd opgetekend aan het begin van de eeuw. Deze stabiliteit verhult echter uiteenlopende ontwikkelingen, zowel geografisch als chronologisch en ook tussen types van belasting.

Geografisch beschouwd, blijft de totale belastingdruk hoog in de noordse landen, ook al is die aanzienlijk afgenomen in Zweden en Finland en in mindere mate in Denemarken, het land met de zwaarste belastingdruk van Europa. Frankrijk en België zijn voortaan het tweede en derde meest belastende land. Van de beschouwde landen gaven Malta en Cyprus de zwaarste verhoging van de belastingdruk te zien. Een nog uitgesproken daling

was er in Slowakije en Ierland, de twee landen met op dit ogenblik de laagste belastingdruk.

De geanalyseerde periode kan worden opgesplitst in vier fasen, die in grote lijnen zowel in Europa als in Japan en de Verenigde Staten konden worden vastgesteld. De eerste twee fasen zijn gesitueerd vóór het uitbreken van de financiële en economische crisis en werden gekenmerkt door een daling van de belastingdruk tot in 2004 en, vervolgens, een geringere stijging tot in 2007. Nadien deed de crisis de belastingdruk afnemen, na de verlaging van de belastinggrondslag en als gevolg van herstelmaatregelen. Vanaf 2010-2011, ten slotte, resulteerde de stijging van de fiscale ontvangsten uit de zogoed als algemene begrotingsconsolidatie.

Ondanks een lichte daling op Europees niveau, is er geen algemene tendens merkbaar in de belasting van de factor arbeid. De impliciete belasting werd tussen 2000 en 2011 het sterkst verlaagd in de noordse landen, hoewel ze daar nog steeds boven het Europese gemiddelde blijft. Andere landen, waar deze belastingdruk onder het Europese gemiddelde lag, verhoogden de belastingdruk op deze factor. Die bewegingen leidden tot een beperkte convergentie van de impliciete belasting op arbeid. De verschuiving van een deel van de belastingen op arbeid naar consumptie, zoals regelmatig wordt aanbevolen door de internationale economische instellingen, bleek geen algemeen verschijnsel te zijn. Sommige landen, zoals Duitsland en Zweden, voerden die verschuiving echter wel door; beide landen verlaagden bovendien de marginale aanslagvoeten voor werknemers met bescheiden inkomens. België bekleedt de eerste plaats wat de impliciete tarieven en de marginale aanslagvoeten op arbeid betreft.

Ook de indirecte belastingen vertoonden een ongelijke ontwikkeling tussen de landen en doorliepen verschillende fasen. In grote lijnen liep de impliciete belasting op consumptie sinds 2000 echter licht terug, zowel in het gehele eurogebied als in België. De vaste btw-tarieven vertoonden, gemiddeld beschouwd, nochtans een opwaartse tendens, vooral toen de begrotingsconsolidatie concrete vorm aannam. Zo zou de daling van de impliciete belasting een gevolg kunnen zijn van een wijziging in het consumptiepatroon ten voordele van goederen waarop de btw lager is. De accijnzen stegen nu eens forser dan de inflatie (tabak, alcohol, huisbrandolie), en dan weer minder snel (brandstoffen). België blijft deel uitmaken van de landen met algemeen vrij lage accijnzen, zelfs zeer laag wat huisbrandolie betreft.

In tegenstelling tot wat kon worden verwacht tegen de achtergrond van de toenemende bezorgdheid over de klimaatopwarming, de milieuverontreiniging en de

uitputting van grondstoffen, wogen de milieuheffingen in 2011 algemeen beschouwd minder zwaar dan in 2000.

De duidelijkste tendens in het verloop van de verschillende types van belasting tekende zich af op het vlak van de vennootschapsbelasting. Tot in 2008 liepen zowel de nominale en effectieve belastingtarieven – eveneens rekening houdend met de belastinguitgaven – als de ontvangsten, uitgedrukt in procenten bbp, duidelijk terug. De scherpe fiscale concurrentie ter zake werd vervolgens afgezwakt door de noodzakelijke begrotingsconsolidatie. De relatieve convergentie van de tarieven van de vennootschapsbelasting vloeit dus voort uit de concurrentie tussen de landen, vermits op het vlak van de Europese coördinatie tot dusver enkel nog maar akkoorden over specifieke elementen zijn bereikt.

Op internationaal niveau is er bijzondere aandacht voor de roerende inkomsten. De financiële crisis heeft immers de belangstelling aangewakkerd voor een betere coördinatie inzake fiscaliteit en uitwisseling van informatie. Zo zouden de bijwerking van de richtlijn inzake het belasten van inkomsten uit spaargelden en de Amerikaanse wetgeving (FATCA) de uitwisseling van financiële informatie sterk moeten verbeteren. Het voorstel tot invoering van een belasting op financiële transacties zou overigens kunnen bijdragen tot een verhoging, op Europees niveau, van de belasting op kapitaal.

Bibliografie

- Agell J., P. Englund en J. Södersten (1996), 'Tax reform of the century – The Swedish experiment', *National Tax Journal*, 49 (4), December, 643–664.
- ANFAC (2012), *European motor vehicle parc 2010* (www.acea.be).
- Arnold J. (2008), *Do tax structures affect aggregate economic growth? Empirical evidence from a panel of OECD countries*, Economics Department Working Papers 643, OECD.
- Arnold J., B. Brys, C. Heady, Å. Johansson, C. Schweltnus en L. Vartia (2011), 'Tax policy for economic recovery and growth', *The Economic Journal*, 121, 59–80.
- Botman D. en S. Danninger (2007), *Tax reform and debt sustainability in Germany: An assessment using the global fiscal model*, IMF Working Papers 07/46.
- CE (2001), *Vers un marché intérieur sans entraves fiscales – une stratégie pour permettre aux entreprises d'être imposées sur la base d'une assiette consolidée de l'impôt des sociétés couvrant l'ensemble de leurs activités dans l'Union européenne*, COM (2001) 582.
- Council of the European Union (1999), *Code of conduct group (Business Taxation)*, Ecofin Council, 29 November.
- De Vos P. (2012), 'Voorstel voor een richtlijn betreffende een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting', *Bulletin de documentation*, SPF Finances-Belgique, 72ème année, n° 4, 5–34.
- EC (2003), *Structures of the taxation systems in the European Union: Data 1995-2000*, Directorate General Taxation and Customs Union.
- EC (2010a), *Taxation trends in the European Union, Data for the EU Member States, Iceland and Norway, 2010 edition*.
- EC (2010b), *Monitoring tax revenues and tax reforms in EU Member States 2010, Tax policy after the crisis*, Taxation papers, Working paper 24.
- EC (2011a), *Tax reforms in EU Member States, tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability*, Taxation papers, Working paper 28.
- EC (2011b), *Proposal for a Council Directive on a common consolidated corporate tax base (CCCTB)*, COM (2011) 121/4.
- EC (2012), *Tax reforms in EU Member States, tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability*, Taxation papers, Working paper 34.
- EC (2013a), *Taxation trends in the European Union, Data for the EU Member States, Iceland and Norway, 2013 edition*.
- EC (2013b), *How VAT works*, (http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/how_vat_works/index_en.htm).
- EC (2013c), *European economic forecast, Spring 2013*, Commission Staff Working Document, 2/2013.
- EC (2013d), *Report on public finances in EMU 2013*, European Economy, 4/2013.
- EC (2013e), *Tax reforms in EU Member States, tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability*, European Economy, 5/2013.

EC (2013f), *Proposal for a Council Directive implementing enhanced cooperation in the area of financial transaction tax*, February.

EC (2013g), 'Aanbeveling van de Raad van 9 juli 2013 over het nationale hervormingsprogramma 2013 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma van België voor de periode 2012-2016', *Publicatieblad van de Europese Unie*, 30 juli.

EC, *Taxes in Europe – tax reforms database* (http://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxSearch.html).

ECB (2013), *Financial Stability Review*, November.

El Bakkali M. en M. Gérard (2012), «L'imposition des entreprises multinationales en Europe : de la taxation séparée au modèle ACCIS», *Bulletin de documentation*, SPF Finances-Belgique, 72ème année, n° 4, 35–65.

ESCB (2013), *Annual public finance report*, Spring, ECB.

European Parliament (2013), 'A FATCA for the EU? Data protection aspects of automatic exchange of bank information', *Library Briefing*, May,

([http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130530/LDM_BRI\(2013\)130530_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130530/LDM_BRI(2013)130530_REV1_EN.pdf)).

Faure M.-E., H. Soual en C. Kerdrain (2012), *La consommation des ménages dans la crise*, INSEE, juin. (http://www.insee.fr/fr/indicateurs/analys_conj/archives/062012_d1.pdf).

IMF (2012), *Belgium: Selected Issues Paper*.

Keen, M. (2002), 'The German tax reform of 2000', *International Tax and Public Finance*, 9, 603–621.

Ministère français de l'Économie, des Finances et de l'Industrie (2012), 'Livre vert sur la coopération franco-allemande – Points de convergence sur la fiscalité des entreprises', *La documentation Française*, février.

Nautet M., K. Van Cauter en L. Van Meensel (2010), 'Tendensen inzake belastingen op de activa van de particulieren', *Economisch Tijdschrift*, NBB, 79–96, december.

OECD (2010), *Choosing a broad base – Low rate approach to taxation*, Tax Policy Studies 19.

OECD (2012), *Consumption tax trends 2012: VAT/GST and excise rates, trends and administration issues*, OECD publishing.

Smets, F. (2012), 'Beoordeling van de economische impact van een belasting op financiële transacties in België', *Documentatieblad FOD Financiën*, 72^e jaargang, nr. 3, 3^e kwartaal.

Van Cauter K., Th. Stragier, I. Brumagne, L. Van Meensel en J. Claeys (2004), 'Structuur van de overheidsontvangsten', *Economisch Tijdschrift*, NBB, 47–60, 2–2004.

Van Cauter K. en L. Van Meensel (2006), 'Het herverdelende karakter van de belastingen en de sociale bijdragen', *Economisch Tijdschrift*, NBB, 69–87, juni.

Van Cauter K. en L. Van Meensel (2007), 'Recente tendensen inzake vennootschapsbelasting', *Economisch Tijdschrift*, NBB, 67–83, juni.

Van Cauter K. en L. Van Meensel (2009), 'Naar meer milieueffingen?', *Economisch Tijdschrift*, NBB, 79–97, september.